

Iedereen heeft

Voetbaltalent

nummer **46**

SAMEN TALENT ONTWIKKELEN

De Voetbalmonitor

'Beleid op basis van feiten'
'7100 spelers in het systeem'
'KNVB verzorgt de
rapportages, verenigingen
moeten de keuzes maken'

Rinus

Online assistent-trainer
Favoriete trainingsvorm

Art Langer

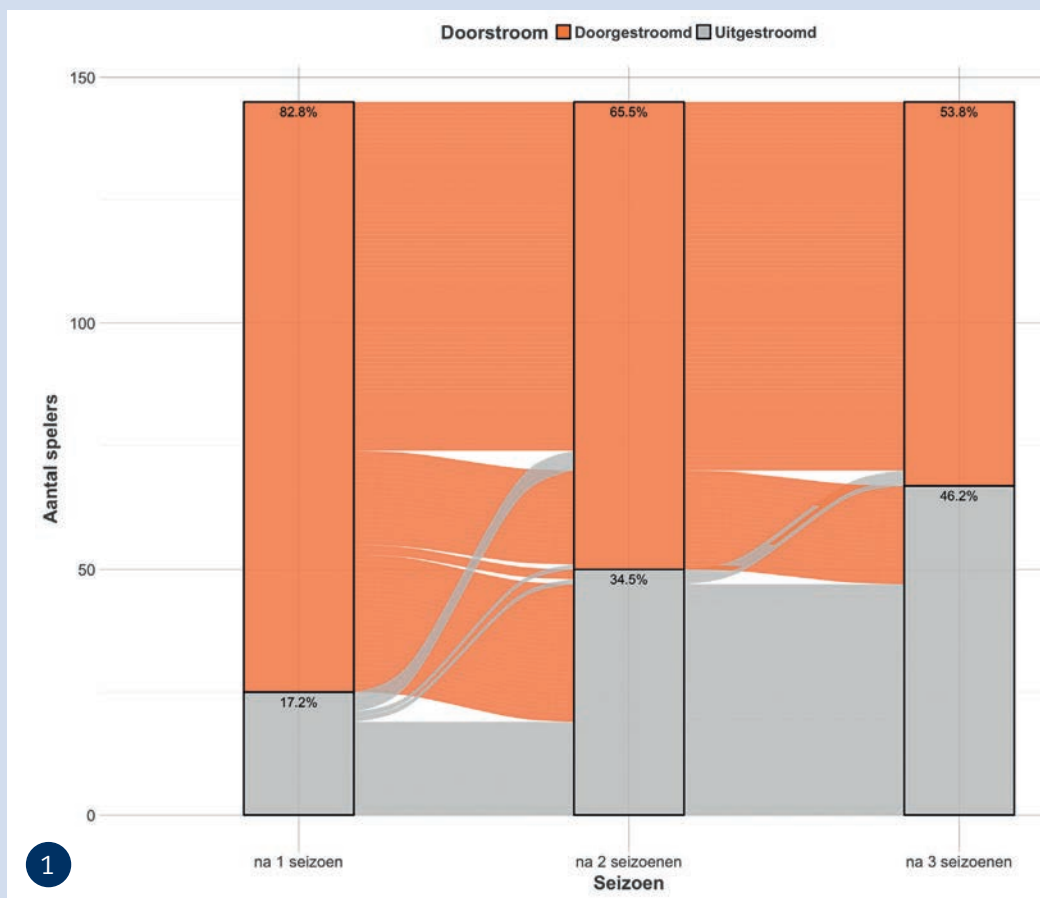
Directeur
Voetbalontwikkeling

'We willen de beste
coaches voor nationale
jeugdselecties'
'Tijd is rijp voor masterclasses
voor toptalenten'
'We selecteren op potentie'

Teun Jacobs en Jan Verbeek: 'Beleid op basis van feiten.'

De Voetbalmonitor

De Voetbalmonitor is het systeem waarin zoveel mogelijk data uit de opleiding van Nederlandse betaald-voetbalorganisaties verzameld worden, om beleidsmakers in staat te stellen hun beslissingen te nemen op basis van feiten. De Voetbaltrainer praat erover met Teun Jacobs en Jan Verbeek. Jacobs is binnen de KNVB Manager Voetbaltechnische Zaken, Verbeek Researcher. Beleid op basis van data is nodig, vinden beiden: 'We hebben in het Nederlandse voetbal te lang op basis van aannames beslissingen genomen.'

Doorstroomcijfers van spelers die vanuit Jeugdplan Nederland zijn ingestroomd bij een bvo jeugdopleiding. Na drie seizoenen is nog 53 procent van die spelers actief in de jeugdopleiding. (N.b. De kleine percentages van spelers die nadat ze zijn uitgestroomd weer instromen zijn zogenaamde 'herinstromers'.)

Tussen het seizoen 2012/2013 en 2017/2018 speelden 6896 jeugdspelers in de teams Onder 13 t/m Onder 19 in de opleidingen van bvo's in Nederland. Samen speelden ze in die tijd 152.311 wedstrijden in competitie-, beker- of vriendschappelijk verband. Mooie cijfers, maar wie zijn die spelers en wat kunnen we allemaal met deze gegevens? Om dat in beeld te brengen, ontwikkelde de KNVB de Voetbalmonitor, het systeem dat gebruikers in staat stelt op een cijfermatig verantwoorde manier beleidsbeslissingen te kunnen nemen. De Voetbalmonitor wordt beschikbaar gesteld aan alle bvo-opleidingen in Nederland.

Kunt u vertellen wat de ontstaansgeschiedenis is van de Voetbalmonitor?

Teun Jacobs: 'De Voetbalmonitor is voortgekomen uit het Kwaliteit & Performance Model. Een onderdeel van dat model was, dat we vonden dat we het rendement van een jeugdopleiding beter moesten kunnen meten. Dus de vraag beantwoorden: hoeveel spelers neemt een club in opleiding, wie zijn die spelers en hoeveel van hen halen uiteindelijk het betaalde voetbal – het zij binnen dezelfde organisatie dan

wel elders in het betaald voetbal. In het K&P-programma staat dus ook dat verenigingen moeten meewerken aan de rendementsmeting door de KNVB, en dat doen ze ook graag. Maar het was al snel duidelijk dat je met die schat aan data meer kunt doen. Jan en ik zijn gaan filosoferen hoe we meer beleidsmatige keuzes, zowel binnen bvo's als binnen de KNVB, zouden kunnen ondersteunen door middel van data. En die data moeten dan wat zeggen over de *pathways* van jeugdspelers, kortom: welke route hebben die jeugdspelers afgelegd? Wanneer je daarover gaat praten, kom je erachter dat je eigenlijk nog veel meer wilt weten dan alleen die rendementskwestie. Zo werd het systeem dat oorspronkelijk bedoeld was als een rendementsmeter de Voetbalmonitor. Dit alles heeft ertoe geleid dat we nu heel veel data hebben op basis waarvan we zowel voor het betaald voetbal, het amateurvoetbal als voor ons eigen beleid heel interessante rapportages kunnen draaien.'

Hoe komt de KNVB aan al die data?

Jan Verbeek: 'Wanneer een speler gaat voetballen, komt hij in de bestanden bij de KNVB. Hierdoor beschikt de bond over een enorme hoeveelheid informatie vanuit het ledenadministratiesysteem Sportlink. We willen deze informatie op grotere schaal beschikbaar maken en de statistieken die eruit te halen zijn, ook breder gaan aanbieden. Zaak is uiter-

uitmaakten van de opleiding van een bvo vanaf Onder 13. Vervolgens kun je gaan meten wat het rendement van die spelers is geweest. Hoeveel spelers hebben hun debuut gemaakt in het eerste elftal? Bij welke amateurverenigingen zijn die spelers gescout? En op welke leeftijd? Hieruit kun je bijvoorbeeld opmaken in hoeverre het zin heeft om al op heel jonge leeftijd te scouten. Door de cijfermatige onderbouwing

'Door cijfermatige onderbouwing kunnen we beter gefundeerde uitspraken doen over beleidszaken'

aard dat dit op een wijze gebeurt die recht doet aan alle privacywetgeving. Verder willen we meer verdieping aanbrengen per vereniging of zelfs op teamniveau. Dit kunnen we doen door gegevens uit de tabellen uit te splitsen naar verschillende achtergrondkenmerken en in te zoomen op specifieke subgroepen. Daarnaast zijn we gaan kijken welke teams, beginnend bij Onder 13, vanaf het seizoen 2012/2013 onderdeel zijn geweest van de opleiding bij een bvo. Die teams hebben allemaal wedstrijden gespeeld. Welke spelers waren nu onderdeel van die wedstrijden? Elke speler heeft een unieke code. Door middel hiervan kun je allerlei verbanden leggen naar bijvoorbeeld gemeentes en verenigingen. Waar worden de spelers nu voornamelijk gescout? Inmiddels hebben we ongeveer 7100 spelers in het systeem zitten, die dus de afgelopen vijf jaren op enig momenteel onderdeel

te kunnen geven hopen we beter gefundeerde uitspraken te kunnen doen over belangrijke beleidsmatige zaken. Bovendien verwachten we de periode waaruit we alle gegevens hebben, in de toekomst uit te kunnen breiden nog naar jongere categorieën.'

Teun Jacobs: 'Waar de Voetbalmonitor ons ook in helpt, is kijken welk type trainer het hoogste aantal spelers aan het betaalde voetbal levert. Dat is momenteel een belangrijk discussiepunt. Wat werkt nu het beste, een trainer met jarenlange ervaring op een hoog niveau als speler of juist een trainer met jarenlange ervaring op dezelfde leeftijdsgroep? Dit levert belangrijke informatie op voor onze trainersopleidingen. Stel dat je zou kunnen concluderen dat diversiteit aan trainers uiteindelijk voor spelers heel belangrijk is om de top te kunnen halen, moet je er als opleider ook wel voor zorgen dat je die trainers met diverse achtergronden ook toegang krijgen tot de opleidingen. Natuurlijk kunnen we nu hier ter plekke bedenken dat het goed is wanneer een trainer met een sterk pedagogische achtergrond in een klas zit met een ex-betaald voetballer en een trainer met veel ervaring op het veld. Maar het is veel beter wanneer we dat kunnen onderbouwen met feiten die we halen uit de analyse van de weg die pakweg zeventienduizend spelers hebben afgelegd.'

Is zo'n systeem ooit af? Je kunt je voorstellen dat je altijd weer nieuwe gegevens binnenkrijgt en daaraan andere wensen kunt koppelen, die ook haalbaar worden.

Jan Verbeek: 'Dat klopt inderdaad, en dat zien we ook in de praktijk. Hoe meer we ermee bezig zijn, des te meer bedenken we wat we nog meer graag zouden willen weten. Nu zitten we nog met enige regelmaat in een situatie dat we de betreffende data nog niet in huis hebben. We weten veel, maar we weten bijvoorbeeld niet wat de spelers doordeweeks aan trainingen krijgen aangeboden. Stel dat we informatie zouden kunnen krijgen hoe vaak spelers getraind hebben in Onder 13, Onder 14 et cetera, en wat ze dan precies gedaan hebben, dan kunnen we ook die in-

formatie weer in het systeem zetten. Dat zou ons weer veel output kunnen opleveren waar bvo's, amateurverenigingen en uiteindelijk ook de KNVB op beleidsmatig terrein hun voordeel mee kunnen doen.'

Teun Jacobs: 'Uiteindelijk hebben we gewoon de verenigingen nodig. Als zij het niet interessant vinden wat er uit al die rapportages te halen valt, dan doen we het voor niets. Om dat te voorkomen hebben we de Werkgroep Voetbalmonitor opgericht. Die bestaat uit vertegenwoordigers uit het betaald voetbal zoals Hoofden Opleidingen, trainer-coaches, Algemeen Directeuren en Technisch Directeuren. Om te beginnen hebben we laten zien wat we al gemaakt hadden, met daaraan de vraag gekoppeld: is dit waardevol? Het antwoord was bevestigend. In die werkgroep zijn we daarna doorlopend met elkaar in gesprek over definities. Een voorbeeld: wat is nu precies een debuut in het eerste elftal? Is een debuut een speler die in de laatste seconden invalt om tijd te winnen, en op wie daarna nooit meer een beroep wordt gedaan? Of spreken we van een debuut indien een speler drie

interessant zouden kunnen zijn. Door op deze manier het werkveld erbij te betrekken blijven het niet alleen loze cijfers maar wordt het zinvolle informatie waar bvo's ook daadwerkelijk iets aan hebben.'

Hoe zorg je ervoor dat iedereen die enorme hoeveelheid gegevens ook juist interpreteert?

Teun Jacobs: 'In de gevolgtrekking van hetgeen we produceren, willen we als bond geen grote rol spelen. Wij proberen hier een duidelijke scheiding aan te brengen. Wij zorgen voor de gegevens, de juiste vertaling in rapportages en de uitleg die daar eventueel bij hoort. Maar we kennen lang niet altijd de context waarin die gegevens tot stand zijn gekomen. Het interpreteren laten we dus aan de verenigingen over, die de omstandigheden beter kennen. Zo'n club kan dan bij een debuut van een speler op wie verder nooit meer een beroep is gedaan, zeggen: hij viel toen inderdaad in, maar we hadden een groot aantal blessures en dat was de reden. Normaliter had hij nog niet gedebuteerd, meteen de reden waarom daarna niet direct nieuwe wedstrijden zijn gevolgd.

'De KNVB verzorgt de rapportages, de verenigingen moeten de keuzes maken'

wedstrijden is ingezet? Zo heb je ook het vraagstuk van de gecombineerde opleidingen. Indien een speler dan debuteert, door welke bvo is hij dan daadwerkelijk opgeleid? Met alle definities die daaruit zijn gekomen, zijn wij rapportages gaan bouwen voor elk lid van de werkgroep en zijn organisatie, specifiek op die bvo gericht. Allemaal zaken die juist voor die bvo

Wel kunnen we als KNVB 'voetbalbreed' conclusies trekken. Wanneer we bijvoorbeeld kijken naar het rendement van spelers die al op acht- of negenjarige leeftijd een opleiding instromen, kun je zeggen dat dit in het algemeen heel laag is. Slechts weinig van die spelers halen het betaalde voetbal. Aan de andere kant is ook vast te stellen dat de spelers die al zo jong bij

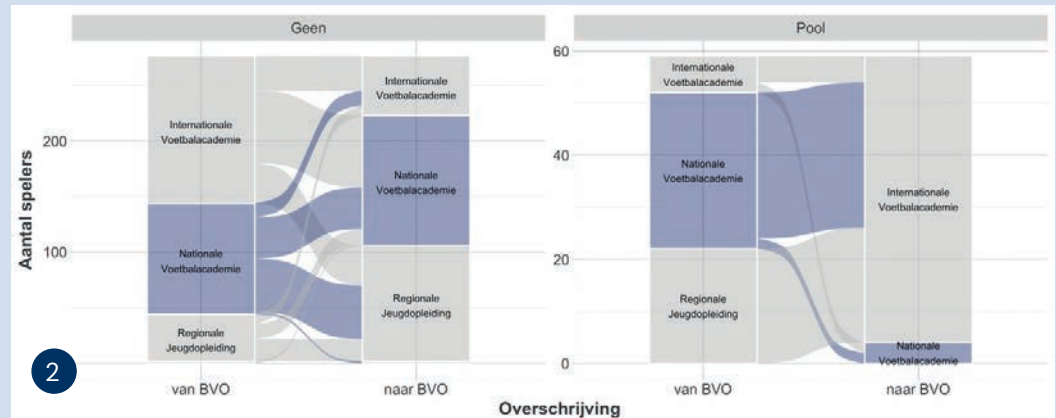

een bvo speelden en uiteindelijk ook het eerste elftal hebben gehaald, nu soms wel een vermogen waard zijn. Dan is het aan de verenigingen om te bepalen of zij dit willen, of juist niet. De vereniging moet de keuzes maken, dat is niet aan de KNVB.'

Jan Verbeek klappt zijn laptop open. Op het beeldscherm verschijnt een indrukwekkende kolom met namen. Het zijn de spelers die de afgelopen vijf seizoenen onderdeel uitmaakten van een jeugdopleiding van een bvo: circa zeventuizend voetballers die allen de droom koesterden 'het te maken' in het betaalde voetbal. Uiteraard is dit slechts een deel van hen echt gelukt, of zal het echt lukken. Achter hun namen een hele rij gegevens: de geboortedatum, de nationaliteit en geboorteplaats om te beginnen. Maar ook de leeftijd waarop de speler gedebuteerd heeft in het eerste elftal, de club waarvandaan hij kwam, het niveau waarop hij speelde.

Ook al weten we dat het systeem misschien nooit helemaal klaar zal zijn, hoe ziet het er in de meest ideale situatie uit?

Jan Verbeek: 'De bedoeling wordt dat verenigingen (op directieniveau, Hoofden Opleiding) een inlogcode krijgen zodat zij hun eigen cijfers kunnen zien. Zij kunnen dan zelf een aantal relatief eenvoudige tabellen maken over bijvoorbeeld de doorstroom of de scouting die op een bepaalde speler is verricht. Uiteindelijk willen we dit systeem graag koppelen aan alle data die vanuit de Eredivisie beschikbaar komen. Dan is het 'af', in de zin dat je dan in de Voetbalmonitor alle gegevens van de loopbaan van een speler hebt, en die combineer je vervolgens met de prestaties die hij op eerste-elftalniveau levert. Al die zaken in een online omgeving en dan inloggen met je eigen code. Vervolgens de conclusies trekken die voor jouw specifieke

Alle overschrijvingen van spelers van een Nationale Voetbalacademie. In 23,1 procent van de gevallen is een poolvergoeding betaald, vooral voor spelers die van een Nationale Voetbalacademie naar een Internationale Voetbalacademie gingen.

organisatie van belang zijn. Stel nu eens dat je zou kunnen vaststellen dat spelers die als veertienjarige instromen bij een bvo zodra ze in een eerste elftal spelen gemiddeld een veel minder goede fysieke prestatie leveren dan zij die als twaalfjarige zijn binnengekomen. Die van veertien missen twee jaar training op topniveau. Dan zou je daarop beleid kunnen maken. Evenzeer wanneer zou blijken dat het juist niets uitmaakt. Of neem de veranderingen die de KNVB de laatste jaren heeft doorgevoerd op het gebied van competitievormen. Drie jaar geleden hebben we bijvoorbeeld de

zien wat de gevolgen zijn. Door een systeem als de Voetbalmonitor wordt dat mogelijk.'

We hebben het tot nu toe vooral over zaken die rechtstreeks op de ontwikkeling van spelers betrekking hebben. Kun je uit het systeem ook nog andere beleidsmatige conclusies trekken?

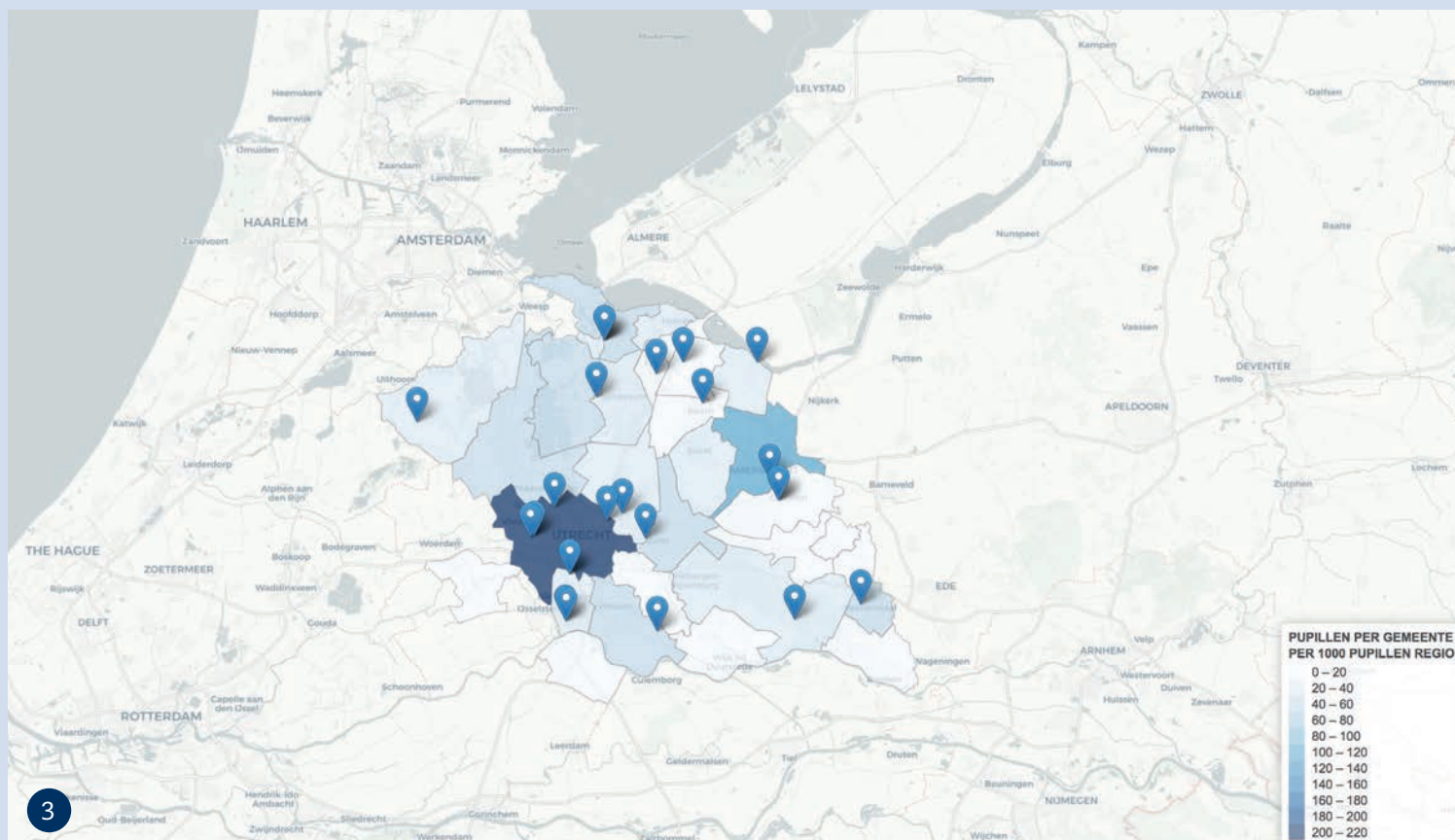
Jan Verbeek: 'Neem een discussie die we onlangs hadden, die ging over de zgn. poolvergoedingen: de betaling die bvo's aan elkaar en aan amateurverenigingen verschuldigd zijn wanneer zij spelers overnemen. Hoe vaak komt dat nu daadwerkelijk voor? We heb-

'De computer, de data én de mens moeten ervoor zorgen dat de keuzes door de mensen beter gemaakt kunnen worden'

Onder 19-competitie op de schop genomen. Op basis van data die daaruit komen, kunnen we best wat conclusies trekken: wat heeft dit gedaan met de spelers? We willen graag kunnen

ben dus alle overgangen van spelers tussen verschillende opleidingen (en verschillende niveaus opleidingen) geanalyseerd en bekeken in hoeverre voor die overgang een poolvergoeding

Aantal (mannelijke) pupillen per gemeente in het seizoen 2017/2018 omgerekend naar de verhouding per 1000 pupillen voor de KNVB serviceregio. De markers zijn verenigingen waar spelers gescout zijn door een bvo jeugdopleiding.

is betaald. Het zou prachtig zijn indien we dit soort data in de genoemde online omgeving kunnen aanbieden. Want we horen natuurlijk veel dat spelers te vroeg weggaan, met name ook naar het buitenland, en dat daar relatief weinig tegenover staat. Sommige clubs hangen daar zelfs de conclusie aan dat ze net zo goed kunnen stoppen met opleiden. Als we dit alles feitelijk kunnen onderbouwen met cijfers, kun je daarna wellicht nog steeds dezelfde gedachte hebben maar heb je hem wel gebaseerd op de feiten.'

Zoveel bvo's als er zijn, zoveel verschillen tussen die verenigingen zijn er ook. In hoeverre hebben zij hier allemaal behoefte aan?

Jan Verbeek: 'We hebben het systeem gepresenteerd door langs alle jeugdopleidingen van betaald-voetbalorganisaties te gaan. Het meest interessant waren voor de meeste verenigingen de data achter de scouting. Door dit

systeem konden zij precies zien welke spelers zij binnen hun zgn. 'scoutingsstraal' (zie afbeelding 3) hadden gescout, en welke erbuiten. Je ziet dan ook welke spelers uit dat gebied wél door een andere bvo gescout zijn, maar dus niet door de betreffende bvo waarmee we praten. Deze spelers kunnen dus gemist zijn. Maar ook hier geldt dat de achtergrondinformatie belangrijk is. Zo hadden we onlangs een geval waarbij een speler jaren geleden naar de Onder 10 van een bvo buiten het scoutingsgebied ging, maar vooral omdat de club waar hij in de buurt woonde, zelf nog geen Onder 10 had. Dan mis je logischerwijs zo'n speler. De betreffende speler speelt overigens inmiddels wel in het eerste elftal bij de bvo die hem oorspronkelijk niet in de opleiding kreeg. Je moet altijd weten waaróm iets is gebeurd. Dat is ook de reden dat de KNVB zelf niet de conclusies wil trekken. Uit-

eindelijk moet het een flexibel, interactief maar ook simpel systeem zijn waarmee de verenigingen zelf uit de voeten kunnen en waaraan zij desgewenst ook zelf nog gegevens kunnen hangen die zij van belang achten.'

Wordt de Voetbalmonitor dé kern van voetbalontwikkeling in Nederland?

Teun Jacobs: 'Je moet altijd beseffen dat het data over het verleden zijn. Dus in feite zeg je: stel dat je nu voor de toekomst een beslissing neemt, wat zou die beslissing dan in het verleden betekend hebben indien je die toen had genomen? Het systeem moet in elk geval een grote mate gaan bijdragen dat we zoveel informatie beschikbaar hebben dat we op een nog meer verantwoorde wijze keuzes kunnen maken. De computer, de data én de mens moeten er uiteindelijk voor gaan zorgen dat de keuzes door de mensen beter gemaakt kunnen worden.'

Rinus, nu ook met circuittrainingen

De functionaliteiten van Rinus, de online assistent-trainer, zijn uitgebreid. De tool beschikt sinds half april over 240 unieke circuittrainingen voor de leeftijden Onder 6 tot en met Onder 11. Technisch Jeugd Coördinator én medewerker binnen het 'KNVB-Team Rinus', Marco Neuvel, sprak over deze ontwikkeling met De Voetbaltrainer.

Marco Neuvel houdt zich onder andere bezig met het aanbrengen van structuur in de oefenstof voor de

bij dit spel gewerkt aan het dribbelen, drijven en passeren met lichte weerstand. Ook wel handelingen met de bal genoemd.

Hierna volgt een 1:1-vorm. Domineren aan de bal is een vereiste! Daarnaast past deze vorm goed bij de specifieke leeftijdsdoelstellingen. In deze vorm zitten alle elementen die ook in een voetbalwedstrijd terugkomen. Er komt nu richting in het spel, er kan worden gescoord en er moeten doelpunten

www.knvb.nl/Rinus

het verdedigen van de bal, namelijk sneller drukzetten om het schieten en scoren te voorkomen.'

Meer voordelen

'Het enige nadeel zou kunnen zijn dat de spelers niet allemaal dezelfde trainingsopbouw krijgen. De ene groep start namelijk met het dribbelspel, waarbij een andere groep start bij het partijspel 3:3. Probeer altijd gezamenlijk af te sluiten met een partijspel. Dat is uiteindelijk het leukste om te doen.'

'Je kunt met veel spelers gevarieerd trainen in een kleine ruimte, zonder dat dit ten koste gaat van de aandacht'

verschillende leeftijdscategorieën. De circuittrainingen zijn hierbinnen een vernieuwend en wezenlijk onderdeel.

Variatie

Marco Neuvel: 'Je kunt met veel spelers gevarieerd trainen in een kleine ruimte, zonder dat dit ten koste gaat van de aandacht. Eén trainer staat telkens bij hetzelfde onderdeel en de spelers draaien telkens door naar het volgende station. Op deze manier kan elke trainer meer inhoud geven aan de betreffende oefenvorm en zullen spelers hierdoor meer gaan leren. Daarnaast kan er worden getraind in veel verschillende oefenvormen. Het is een geweldige uitkomst voor beginnende trainers, want het is gemakkelijker te overzien en te doorzien.'

Circuittraining

'De circuittraining die ik heb uitgekozen start met een warming-up met bal: een 'pion-dribbelspel'. Hierbij geven we de spelers een voorproefje op wat komen gaat. Er wordt namelijk

worden voorkomen door de spelers. De 2:2-vorm die hierop volgt, sluit perfect aan. Ze hebben hierin nu ook de optie om samen te leren spelen. Samen de tegenstander uitspelen. Samen ruimtes maken, zowel groot als klein. Een oefening die past binnen de doelstelling voor deze leeftijdsgroep, namelijk het doelgericht leren samen spelen.

Uiteindelijk wordt binnen deze circuittraining afgesloten met een 3:3-partijspel op grote doelen, te weten de pupillendoeltjes. Belangrijk is dat spelers zo veel mogelijk in voetbalsituaties komen waarbij ze gedwongen worden om keuzes te maken in het uitvoeren van voetbalhandelingen met en zonder bal. Daarnaast kun je als trainer begeleidend, bijvoorbeeld op een vragende wijze, komen tot oplossingen mét je spelers. Deze 3:3-vorm is nog weer complexer en nodigt onder andere meer uit tot de voetbalhandelingen schieten op doel en scoren. Dat betekent dan ook weer iets voor

Benieuwd naar een circuittraining? Ga binnen Rinus naar 'complete trainingen' en selecteer de doelstelling 'circuittraining'

<https://www.knvb.nl/assist-trainers/rinus/training/24430>

Art Langer (Directeur Voetbalontwikkeling) over nationale jeugdselecties

Grote plannen in razend tempo

In oktober 16 startte Art Langer bij de KNVB als bondscoach van Jong Oranje. Hij combineerde die baan toen nog met zijn werkzaamheden bij PSV. Na de zomer stopte hij in Eindhoven en combineerde hij Jong Oranje met het coördineren van de nationale jeugdselecties. Sinds kort is hij actief in een nieuwe functie: Directeur Voetbalontwikkeling. Hij is daarin beleidsmatig verantwoordelijk voor de breedtesport, de trainersopleidingen (KNVB Academie) en de top nationale jeugdselecties (jongens Onder 15-18 en meiden Onder 15-20). De Voetbaltrainer sprak met Langer over de plannen van de KNVB met betrekking tot alle nationale jeugdteams.

Fulltime trainers

Art Langer: 'Het aanstellen van meer fulltime bondscoaches had de afgelopen tijd de hoogste prioriteit. Toen ik bondscoach van Jong Oranje werd, dacht ik: je bent een keer of zes per jaar bij elkaar, dat valt allemaal wel mee. Maar dat bleek heel anders te zijn. Je kijkt heel veel wedstrijden, volgt jongens actief, houdt contact met ze, bezoekt trainingen, gaat bij clubs op bezoek, overlegt met alle trainers, met de bondscoach, met Technisch Directeuren over de vrijgave van spelers. Daar ben je gewoon ontzettend druk mee. Als je het goed wilt doen, moet je fulltime in dienst zijn.

Bij de KNVB was dit niet het geval. Maarten Stekelenburg bijvoorbeeld trainde bij de KNVB de Onder 19 en was ook docent bij de KNVB Academie. Peter van der Veen had zowel de Onder 15 als de Onder 16 onder zijn hoede. Zij kwamen qua tijd regelmatig in de knoei. Dan 'bezuinig' je al snel op het

bezoeken van clubs, terwijl dat in mijn ogen cruciaal is. Je wilt een kruisbestuiving tussen de KNVB en de clubs op gang brengen. Kennis delen, spelers bespreken en intensief samenwerken.

Wil je allemaal fulltime coaches op de teams, dan kost dat tijd. Budgettair gezien, en in het aanstellen van geschikte trainers. Voor volgend seizoen lijkt het erop dat dit ons lukt voor Jong Oranje, Onder 19, Onder 18, Onder 17 en Onder 15. Het bondscoacheschap van Onder 18 en Onder 16 wordt in eerste instantie een gecombineerde baan, omdat de programma's van deze teams het minst intensief zijn. Vanaf het seizoen 2019/2020 willen we volledig op fulltimers inzetten. Elke bondscoach is straks niet alleen eindverantwoordelijk voor zijn team, maar ook assistent bij een andere jeugdselectie en actief in het scoutingsteam. De bondscoach van Onder 19 staat dan bijvoorbeeld ook op het veld bij Onder 15.

Wij zoeken bij de KNVB naar de beste coaches in een bepaalde leeftijdscategorie. En dus geen coaches die toevallig tijdelijk zonder baan zitten, maar coaches die perfect passen bij het trainen van een nationale jeugdselectie. De beste jeugdcoaches van Nederland moeten bij ons in dienst zijn; hier zijn we aardig onderweg.

De profielschets van een trainer verschilt overigens per leeftijdscategorie. Ik ben geen voorstander van een trainer op de Onder 14 die zo snel mogelijk wil doorgroeien naar Onder 19. Elke leeftijdscategorie vraagt andere kwaliteiten. Op technisch en tactisch gebied is er uiteraard overlap tussen een speler van vijftien en achttien jaar, fysiek maar ook cognitief juist een groot verschil. Een jongen van vijftien jaar zit midden in zijn puberteit, heeft te maken met hormonale ontwikkeling, een groeispurt, overgevoeligheid voor kritiek en complimenten, et cetera. Bij de jongste

nationale teams zitten we nog heel erg op de discipline. 'Je speelt met ons een jeugdtoernooi in Portugal. Dat is geen vakantie, maar topsport. Dat betekent keihard werken, en leren hoe het is om prof te zijn.'

Ik merk bij de jongens van achttien à negentien jaar dat er veel twijfel om de hoek komt kijken. Word ik een vaste basisspeler in het eerste elftal, en uiteindelijk misschien zelfs wel A-international? Of ga ik het niet redden, omdat ik nu nog niet of nauwelijks speel? Spelers in deze leeftijdscategorie vragen een hele andere aanpak die kan variëren van het geven van vertrouwen (je bent niet voor niets hier!) tot bijvoorbeeld advies over carrièrevervolg. Zo vraagt elke leeftijd andere dingen en daarin zoeken we specialisten. We streven naar een mix tussen oud-internationals met veel wedstrijden op topniveau en pedagogisch sterk ontwikkelde trainers, bijvoorbeeld met een ALO- of CIO-achtergrond. Zeker als je dan duo's maakt, krijg je complementaire combinaties. Zelf heb ik bijvoorbeeld erg prettig en goed samengewerkt met Jaap Stam en recenter met Paul Bosvelt.'

Interactie met clubs

'Een belangrijk aandachtspunt was al vanaf het begin dat er veel meer interactie op gang komt met clubs. In januari hebben we alle Hoofden Opleiding uitgenodigd voor een tweedaagse in Zeist, inclusief overnachting. We hebben iedereen volledig bijgepraat met betrekking tot de nieuwe koers die we varen, en bepaalde onderwerpen besproken die actueel zijn. We houden ook bijeenkomsten per certificeringsniveau. Clubs met een internationale status lopen tegen andere zaken aan dan clubs met een regionale status, zoals het verliezen van spelers aan topclubs in Engeland terwijl ze pas zestien of zeventien jaar oud zijn. Het is fijn om zulke thema's bij de kop te pakken. Zo kun je ook denken aan het uitnodigen van alle Onder 16-coaches van BVO's om samen te sparren over datgene wat belangrijk

is voor dát specifieke team binnen de opleiding. De bondscoach van Onder 16 vertelt hier dan iets over, of we nodigen een expert uit het werkveld uit. Dit is een van de actuele plannen. Overigens is het niet zo dat dit helemaal niet gebeurde. Sterker nog: dit traject loopt al veel langer. De tijd en het klimaat bij de KNVB is echter op dit moment rijp voor intensivering, waar mannen als Jelle Goes en Hans van Breukelen al heel veel voorwerk hebben gedaan.

Meer contact met de clubs verbetert ook de communicatie over spelers bij de nationale jeugdselecties. Dit zou kunnen botsen door wisselende belangen, maar die ervaring heb ik totaal niet. Als bondscoach van Jong Oranje sprak ik veel met trainers over individuele spelers. Zij vertelden dan aan welke individuele ontwikkelpunten ze veel aandacht schenken, zodat wij hier rekening mee konden houden. Het gebeurt ook weleens dat een trainer zegt: 'Ik zou hem even een keer niet oproepen, want er speelt iets in z'n privéleven', of 'hij loopt de kantjes eraf.' Dan kan ik alsnog mijn eigen keuze maken, maar meestal ga ik daar wel in mee. Hierin hebben de trainer van de club en de bondscoach één belang. Het botst soms wel qua programma's, maar ook daarin proberen

we zoveel mogelijk te overleggen. Conflictsituaties bestaan er uiteraard ook, zoals bij Riechedly Bazoer vorig jaar, al werd dat in de media veel groter gemaakt dan het daadwerkelijk was. Er was een nieuwe trainer bij VfL Wolfsburg, en Riechedly vertelde me eerlijk dat hij liever in Duitsland bleef, om zichzelf aan de nieuwe trainer te laten zien en meer kans te maken op een basisplek. Ik vertelde hem dat ik dat begreep, maar dat ik wel consequenties aan die keuze moest verbinden. Het is gek als een speler tijdens een oefenstage als voorbereiding op kwalificatie niet komt, maar met de start van de kwalificatie wel speelt. We hebben gewoon goed contact gehouden en in latere fasen heb ik hem ook weer opgeroepen.

Een andere vorm van samenwerking met de clubs is dat we veel meer meetmogelijkheden hebben wanneer spelers bij ons zijn in interlandweken. Eerder deden we dat niet of nauwelijks en dat leverde soms weerstand op bij clubs als bijvoorbeeld AZ, die heel ver zijn in zulke dingen. Zij brachten zo'n speler een heel jaar lang in kaart en daar zat dan ineens een hiaat in van tien dagen. Nu dragen onze spelers Inmotio-hesjes tijdens trainingen en wedstrijden, wat ons de beschikking geeft over allerlei

Europees kampioen 2018: Onder 17

fysieke data. Ook worden er regelmatig wedstrijden gecodeerd door Stats, wat technische en tactische statistieken oplevert. Ik vind dat wij ook hierin als KNVB leidend moeten zijn. We moeten deze zaken minimaal net zo goed en het liefst beter op orde hebben dan de clubs. Daar werken we nu hard aan. Wat we in elke interlandperiode doen,

is video's van de spelers maken, met fragmenten uit zowel trainingen als wedstrijden. We selecteren clips met goede momenten en ontwikkelpunten, en zetten erbij waarom we dit goed of minder goed vinden. Deze beelden delen we met de speler zelf, maar ook met zijn trainer. Dit gaat iedere bondscoach straks structureel doen, zeker als we straks over meer fulltimers beschikken. Daarin kan de video-analist uiteraard ondersteunen, met name in het film-technische gedeelte. Zeker voor jongens van relatief kleinere clubs is dit erg leerzaam, omdat zij dit vaak niet of niet zo frequent gewend zijn bij hun club.'

Inhaalslag

U zegt meermaals dat de KNVB naar het beste moet streven: de beste trainers, de beste middelen, de beste ondersteuning naar spelers toe. Hoe was dit toen u bij de KNVB kwam en hoe snel denkt u deze inhaalslag te maken?

'Ik kan dit goed vergelijken, omdat ik als Hoofd Opleiding bij PSV werkte en dit kon afzetten tegen de manier waarop alles bij de KNVB was geregeld. Ik concludeerde dat het in z'n geheel minder ver ontwikkeld was dan bij PSV. Daarin hebben we nu al wat stappen gezet en dat proces gaat in hoog tempo door. Ik verwacht dat als de lijst met verbeterpunten is afgewerkt, we een leidende positie innemen, zoals het ook hoort als KNVB. Een grote aanjager hiervan is het aantal fulltime bondscoaches. Als er meer tijd beschikbaar is, heeft dit een positieve invloed op alle verbeterpunten die we doorvoeren.'

Wereldwijd

'We brengen goed in kaart hoe de bonden van andere landen werken. De belangrijkste conclusie is: zo slecht doen we het helemaal niet, we behoren nog steeds tot de bovenkant van de wereld als het gaat om opleiden. Wat je soms wel ziet, is dat we wedstrijden verliezen omdat andere landen meer selecteren op andere competenties, zoals fysieke kwaliteit. Overigens is Oranje Onder 17 net Europees kampioen geworden in Engeland. Daar zitten toevalligwijs een paar fysiek sterke spelers bij. Zij zijn echter niet geselecteerd omdat ze

zo groot en sterk zijn, maar omdat we veel potentie in ze zien. We verwachten dat zij echt kunnen doorgroeien. Dat is ook het primaire uitgangspunt van selectie voor nationale jeugdteams; de potentie om A-international te worden! Dat we het zelf relatief goed voor elkaar hebben, wil niet zeggen dat we niet van andere landen kunnen leren. Van Spanje bijvoorbeeld: zij kiezen ervoor de clubs te bedienen door minder periodes in het jaar te plannen waarin de spelers van het nationale team samenkomen. Maar als ze samenkomen, is ook iedereen er, zo is de afspraak met clubs. Gebeurt dat niet, dan zitten daar met een flinke consequenties aan. Volgend seizoen is het programma van onze Onder 16 en Onder 17 overvol. Daar komen voor veel spelers ook nog examens bij. Dus kiezen we ervoor om in deze leeftijdscategorieën minder trips te organiseren, maar op de momenten dat er kwalificatiewedstrijden zijn wel echt iedereen bij elkaar te krijgen.

In Australië werkt de bond veel met *individual pathways*, oftewel individuele leertrajecten, voor meerdere jaren, zowel voor spelers als trainers. Dat vinden we erg interessant. In Duitsland is het leerzaam hoe ongekend georganiseerd en professioneel de bond is. En vanuit Portugal neem je de enorme winnaarsmentaliteit van de spelers mee. Als het fluitsignaal gaat, telt helemaal niets meer, behalve de winst. Wij kijken dan wat we op welke manier bij onze teams kunnen verbeteren, zonder onze eigen voetbalcultuur en kracht tekort te doen. De spelers van het nationale team spelen regelmatig tegen Europese landen als Duitsland, Spanje en Portugal, onder meer in de kwalificatiereeks. Bij hun clubs spelen ze ook regelmatig tegen spelers uit Europese landen. Als KNVB proberen we vanaf dit jaar juist voor intercontinentale trips te zorgen, zodat de spelers met andere weerstanden in aanraking komen. Zo vertrekken we volgende week met Jong Oranje naar Zuid-Amerika om te spelen tegen Bolivia en Paraguay. We zijn als KNVB niet op zoek naar wedstrijden waarin we met 5-0 winnen,

Geboortemaandeffect

Door deze manier van selecteren (zie kopje Futures) is de kans dus groter dat spelers geboren in de eerste maanden van het jaar ook kans maken op een plek bij de nationale jeugdselecties en/of een vergelijkbaar traject aangeboden krijgen.

‘Ik vind het voornamelijk een taak van de clubs om te zorgen voor een goede verdeling per geboortemaand, en minder van de KNVB. Bij ons komen ze maximaal vijf of zes keer bijeen, de clubs hebben veel meer tijd om ze te beïnvloeden. Wij zullen nooit spelers selecteren puur omdat ze fysiek sterk zijn en nú wedstrijden voor ons winnen. Maar zoals gezegd: we willen wel competitief blijven en spelers de weerstanden bieden waar ze op dat moment aan toe zijn. We denken dit met de reguliere selecties en de Futures goed weg te zetten. Op deze manier bedienen we twee groepen spelers en beïnvloeden we al ons potentieel.’

zodat we kunnen zeggen hoe goed we het wel niet voor elkaar hebben. Nee, we willen er onterecht met 3-2 afgaan tegen een extreem defensief team, of op grote hoogte spelen waarbij weersomstandigheden een rol spelen, of spelers huilend in de kleedkamer zien zitten na een dramatisch optreden van een scheidsrechter. Dit zijn leerervaringen voor ze die een aanvulling vormen op de internationale wedstrijden in de kwalificatiereeks en bij de clubs.’

Masterclasses

‘We vinden de tijd rijp om te gaan starten met Masterclasses, waarschijnlijk vanaf de Onder 16. Dat wil zeggen dat we extra verdieping bieden voor spelers waarvan wij, in overleg met de clubs, denken dat ze de grootste kans maken om heel ver te komen. Dat kan een volledige medische check zijn, een stage in het buitenland, een sportpsychologisch traject of een training van de bondscoach. De komende jaren krijgen deze spelers (met aanvulling of afvallers) een extra programma aangeboden om de kans op succes zo groot mogelijk te maken.

Een ander aandachtspunt is de uitstroom van spelers vanuit Jong Oranje. Dan moet je denken aan een speler als Karim Rekik. Hij is niet structureel doorgestroomd naar het Nederlands elftal, waardoor wij hem als KNVB niet meer actief beïnvloeden. Wij vinden dat je zo’n speler goed moet blijven monitoren en volgen. Dat kan bijvoorbeeld

vorm krijgen door hem als KNVB twee keer per jaar op te zoeken. ‘Hoe gaat het met je, waar heb je behoefte aan, kunnen wij wellicht iets voor je betekenen?’ Spelers die Jong Oranje qua leeftijd ontgroeien maar nog niet klaar zijn voor Oranje, kunnen in Qatar, tijdens het WK 2022, zomaar voor je om de wereldtitel strijden.’

Futures

‘Zoals gezegd selecteren wij op potentie en halen we geen spelers bij de nationale jeugdselecties die nu heel groot en sterk zijn en wedstrijden voor ons winnen, maar die we niet zien doorgroeien naar een hoog niveau. Aan de andere kant willen we met onze jeugdselecties wél competitief blijven. Stel dat we een

vierlandentoernooi spelen met Portugal, Duitsland en Engeland. Dan roepen we geen spelers op die weliswaar veel potentie hebben, maar nog niet klaar zijn om zich te wapenen tegen de internationale top. We willen spelers wedstrijden laten spelen onder de juiste weerstand, maar ook competitief zijn ten opzichte van het buitenland. Je zoekt dus naar spelers die op dit moment klaar zijn voor wedstrijden op een hoog niveau én veel potentie hebben voor de toekomst. Dat betekent dat sommige spelers die veel potentie hebben, niet bij het nationale jeugdteam zitten. Zulke spelers wil je als KNVB wél een traject aanbieden waarbinnen zij zich kunnen ontwikkelen. Dat is al opgestart met de Futures, en dat willen we verder uitbreiden. Ook dat gaat gemakkelijker met meer fulltime trainers, die ook deze spelers actief kunnen begeleiden.

In Onder 13 start hiervoor al een voortraject. De focus wat betreft de Futures ligt met name op de Onder 14-16. Voor Onder 17 zal hiervoor nog één of twee keer per jaar iets worden georganiseerd. Daarboven doen we dit niet meer, omdat de meeste spelers die laatrijp zijn inmiddels in de regel een flinke inhaalslag hebben gemaakt. Ook voor de Futures zorgen we voor competitieve wedstrijden, met weerstand die specifiek voor hen het meest leerzaam is.’ 🌐

Toekomstplannen:

- Fulltime coaches voor elk team (dus per geboortejahr)
- Kwaliteitseisen coaches en continuïteit met in- en output garanderen.
- Grotere interactie met clubs/werkveld (trainers komen langs, bijscholing Zeist).
- Intensieve samenwerking clubs/KNVB op individueel spelerniveau (bijvoorbeeld door masterplan grootste Nederlandse talenten).
- Beste medische en fysieke begeleiding/terugkoppeling.
- In het programma meer ‘jonge spelers’ vaker zien (Futures-programma), voor oudere spelers op zoek naar juiste ervaringen (bijvoorbeeld intercontinentale wedstrijden).
- Afstand Nederlands elftal en nationale jeugdteams drastisch verkleinen, onder meer door functies te combineren.
- Juiste afstemming nationale competities en internationale speelkalender (speelschema Jupiler-league, EK Onder 19 als voorbeeld).
- Intense samenwerking met Academie (stages, integratie, gastcolleges etc.).
- Helder plan over verplichting spelers zich te melden bij activiteiten van nationale teams.

Oefenstof van toptrainers?

Die vind je in de TrainersPlanner!

Handig!
ook als
video en
pdf.file

Zoals deze
opbouwvorm
van
Pep Guardiola

- ✓ Complete trainingen en oefeningen voor alle leeftijdscategorieën
- ✓ Oefenstof en trainingen van toptrainers
- ✓ Samengesteld door experts van De Voetbaltrainer
- ✓ 40% van de oefeningen voorzien van video
- ✓ Al vanaf €50 per jaar! Ga naar voetbaltrainer.nl/tp/abonneren

Foto: KNVB Media

Art Langelier is trainer-coach van Jong Oranje en Directeur Voetbalontwikkeling bij de KNVB.

‘De rol van de trainer-coach lijkt steeds meer verwachtingsmanager te worden’

Terugblik Eredivisie

De prijzen zijn verdeeld, op het moment van schrijven lopen de play offs nog, zowel tegen degradatie als voor Europees voetbal. Toch kunnen we vanuit trainersoogpunt al wel terugblikken op het seizoen. Achttien hoofdtrainers in de Eredivisie, vijf ontslagen ergens in dit seizoen, één trainer die een transfer maakte tijdens het seizoen (Erik ten Hag van Utrecht naar Ajax), zeven clubs die na dit seizoen afscheid nemen van hun trainer, twee clubs waar bij dit nog niet helder is. Bij acht clubs staat de hoofdtrainer (tot nu toe althans) de eerste training weer voor de groep bij zijn club.

Een paar opvallende dingen;

- PSV heeft de langstzittende hoofdtrainer in Nederland en is kampioen.
- Bij de clubs waar de trainer ontslagen is, is het qua resultaat bij Ajax en Sparta ongeveer hetzelfde gebleven, bij Willem II en Vitesse is het beter gegaan, bij FC Twente minder. Bij FC Utrecht ging de trainer weg halverwege het seizoen, resultaat bleef gelijk.
- Bij de clubs waar een trainer al langer dan twee seizoenen aan het werk was, zijn de resultaten allemaal naar of boven verwachting; het gaat hier om PSV, Feyenoord, AZ, Heracles en VVV.
- De enige club die drie trainers heeft gehad dit seizoen is gedegradeerd.

Bij FC Twente heeft de trainer ook het meest onder druk gestaan dit seizoen. Het verleden, de grootte van de club en de sluimerende verwachtingen klopten het gevoel van onvrede op, met de nodige gevolgen. Bij Sparta werd de druk voor de winter ook erg groot. Na een lange tijd zonder overwinning kostte het de trainer de kop. Dat hij kampioen was geworden en in de Eredivisie was gebleven met Sparta telde niet meer. Bij Roda JC waren de verwachtingen niet zo hoog en gaf de club nog een duidelijk signaal af door met de trainer te verlengen

tijdens het seizoen. Omdat de ploeg via de play offs degradeerde, werd uiteindelijk het beoogde doel niet gehaald. De trainer lijkt echter, ook een niveau lager, aan te kunnen blijven. Bij NAC was het gedurende het hele jaar onrustig, bij VVV juist rustig, en aan het eind van de rit staan zij met evenveel punten. Als je aan het begin van het seizoen veel wint, helpt dit enorm voor de Bühne. Daar kunnen Excelsior

en PEC over meepraten. Bij PEC was het na de winter erg matig, net zoals bij Vitesse. Beide ploegen hadden echter al veel bonuspunten vergaard in de eerste helft van het seizoen, en met het eindsprintje betekende dit voor Vitesse toch nog play offs. Bij Willem II stak paniek de kop op toen het publiek zich begon te roeren. Het eindigde net zoals Excelsior en Heracles naar verwachting in de middenmoot. Bij de noordelijke clubs Heerenveen en FC Groningen werd het een onrustig jaar; volgend jaar nieuwe ronde nieuwe kansen.

Want dat wordt het wel; welke club en trainer kunnen voor het seizoen de verwachtingen zo managen dat je in rust kunt werken? Dat je aan het team kunt sleutelen, de selectie kunt aanpassen (tot 31-8 bij de meeste clubs!) en er geen paniek ontstaat bij de eerste verliespartijen? De beste remedie is de pikstart, maar die is natuurlijk niet voor iedereen elk jaar weggelegd. Dan rest misschien de weg van geleidelijke progressie, en het is raadzaam om de leiding dan mee te hebben. Of de weg van opportunisme, alles of niets waarbij de kans op niets vrij groot is.... Het zal weer een interessant jaar worden: het volgen van de verschillende processen is fascinerend, de rol van de trainer-coach lijkt steeds meer verwachtingsmanager te worden. Je bent niet meer alleen de trainer op het veld, maar ook of misschien wel veel meer de crisismanager die op korte en lange termijn de club door de waan van de dag moet loodsen, en dat vraagt specifieke kwaliteiten. Zowel in goede als in slechte tijden. Hectisch en dynamisch en werken onder constante druk, dat blijft ook het mooie van de baan als hoofdtrainer in de Eredivisie!

CoachVak, nieuw kennisplatform

CoachVak is het nieuwe kennisplatform van De Voetbaltrainer. Deze online tool en app is gratis voor de abonnees op het vakblad. Gebruikmaken van CoachVak is voor u als abonnee heel eenvoudig. U kunt het kennisplatform zowel benaderen via de website van De Voetbaltrainer als via de app. Log als abonnee op de website in met uw Voetbaltrainer-account en u kunt automatisch ook gebruikmaken van CoachVak. Bent u wel abonnee op het vakblad, maar heeft u nog geen account op de website, dan is een korte registratie nodig. U kunt dan het beste een account aanvragen via het mailadres support@eisma.nl. Wilt u CoachVak (ook) als app gebruiken, zoek dan op trefwoord 'coachvak' en download de app. Inloggen gaat met uw inloggegevens van de website van De Voetbaltrainer.

Via een praktisch zoekstelsel kunt u precies vinden wat u nodig heeft. U kunt zoeken binnen de kopjes Speelwijze, Training, Leeftijdsgroep en Overig om op die manier uw zoekresultaten steeds verder te verfijnen.

Speciaal voor pupillentrainers (Onder 13 en jonger) hebben we een bijzondere versie van CoachVak samengesteld. Hiermee krijgt de gebruiker toegang tot alle artikelen die in het bijzonder relevant zijn voor het trainen, coachen en begeleiden van pupillen tot en met dertien jaar.

CoachVak is gratis voor abonnees van het vakblad De Voetbaltrainer. Meer informatie vindt u via voetbaltrainer.nl/coachvak. De reguliere prijs van Coachvak is € 4,- per maand. De reguliere prijs voor CoachVak voor pupillentrainers is € 2,- per maand.

De belangrijkste lessen uit het succes van De Koninklijke

CL-hegemonie Real Madrid

Zinedine Zidane is nog geen tweeënhalf jaar actief op het hoogste niveau, maar veroverde als trainer nu al – samen met Bob Paisley en Carlo Ancelotti – de meeste Champions League-titels ooit. Drie deelnames, drie keer de eindzege in het miljoenenbal, een unieke prestatie. Hoe groot is de invloed van Zidane op dit succes? En wat zijn de belangrijkste lessen die voortvloeien uit zijn manier van coachen? De Voetbaltrainer ging op zoek naar een antwoord op bovenstaande vragen en hield de aanvallende speelwijze van Real Madrid onder de loep.

Foto: Pro Shots

Succesvol

Het zat Real Madrid niet tegen in de meest recente editie van de Champions League. Sterspelers van de tegenstander hadden te veel last om te starten (Neymar) of raakten al vroeg in de wedstrijd geblesseerd (Arjen Robben, Mohamed Salah), keepers van de tegenstander blunderden opzichtig (Sven Ulreich, Loris Karius) en enkele scheidsrechterlijke beslissingen vielen in het voordeel uit van Real Madrid (Bayern-thuis, Juventus-thuis). Ook wekte het gedrag van bepaalde spelers, Sergio Ramos voorop, verwondering en afkeuring op.

Desondanks gaat Real Madrid de geschiedenisboeken in als een van de meest succesvolle teams in de historie van het voetbal, met drie Champions League-zeges op rij, en vier in de laatste vijf seizoenen. Wie over dertig jaar een blik werpt op het mondiale voetbal uit de huidige tijd, ziet dat Real Madrid de Champions League domineerde zoals geen enkel ander team dat deed sinds de jaren zeventig. Toen stonden Ajax (1971-1973) en Bayern München (1974-1976) driemaal op rij met de cup met de grote oren in hun handen.

Is het terecht dat dit Real Madrid zal worden herinnerd als een van de meest succesvolle teams ooit? Dat kun je op verschillende manieren uitleggen. Enerzijds niet: in de laatste vijf seizoenen won Real Madrid slechts één landstitel. Zo'n volledige competitie, over 38 wedstrijden, geeft een ander beeld van de krachtsverhoudingen in het topvoetbal dan de Champions League. Op de grillige knock-outfase hebben scheidsrechterlijke beslissingen en toeval een grotere invloed, zeker als teams aan elkaar gewaagd zijn. Anderzijds is het juist wél terecht om dit elftal als historisch goed te beschouwen: Real Madrid is een ploeg met gigantisch veel kwaliteit, gecoacht door een trainer die de teamtactiek volledig afstemt op het benutten van de individuele klasse van zijn topspelers. Dat leidde tot drie unieke titels op rij.

Ja, had het ook anders kunnen lopen: in de strafschoppenserie tegen stadgenoot Atlético Madrid in 2016, in de

verlenging tegen Bayern München in 2017 en in de bloedstollende halve finale tegen Juventus in 2018. En nee, dit Real Madrid laat op tactisch vlak geen blauwdruk achter zoals het FC Barcelona onder Pep Guardiola deed, met het tiki taka dat tot in de lengte van jaren als inspiratiebron zal dienen voor trainers overal ter wereld. Toch schuilen er ook in deze Champions League-dominantie enkele wijze lessen. De belangrijkste: individuen beslissen wedstrijden. Het is de taak van de trainer het team zo samen te stellen dat deze individuen uitblinken. Zidane slaagt hier al enkele seizoenen op rij in door elke speler in zijn kracht te laten spelen.

Specialisten

Waar heeft een team uiteindelijk meer aan: allrounders – spelers die van alles wat kunnen – of pure specialisten, die zich helemaal toeleggen op een bepaalde rol? Wie het middenveld van Liverpool tegen dat van Real Madrid afzet, ziet in elk geval een duidelijk contrast. Jordan Henderson, James Milner en Georginio Wijnaldum zijn stuk voor stuk betrouwbare, harde werkers met veel loopvermogen, maar geen sterren in het dirigeren van het ritme van de wedstrijd. Hoe anders is dat bij Real Madrid. Toni Kroos en Luka Modric leggen zich met name toe op het verzorgen van de eerste fase van de opbouw, Casemiro ontfermt zich vooral over de betere opruimwerkzaamheden. Ook voorin kent elke Real Madrid-speler zijn specifieke rol: Cristiano Ronaldo fungeert vooral als afmaker, Karim Benzema als voetballende spits, Isco als creatieve spelmaker en Gareth Bale als powerhouse met diepgang. Zo doet elke speler waar hij goed in is.

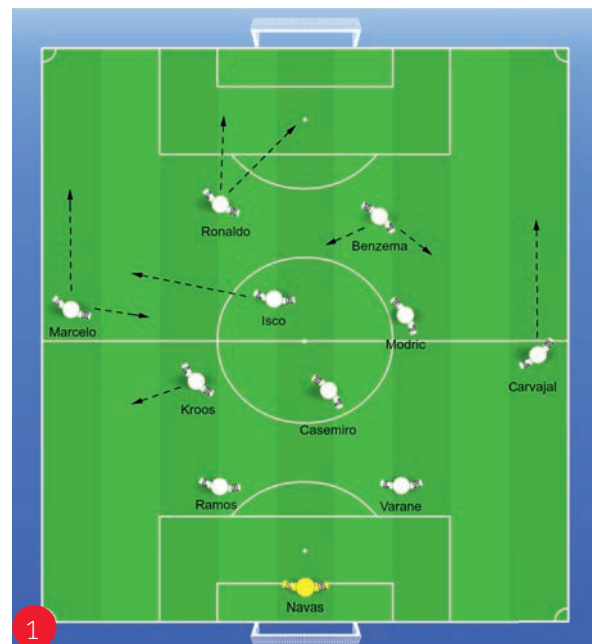
Daarin is niet alleen de hand van Zidane zichtbaar, want dit is ook een gevolg van de samenstelling van de selectie. Geen enkele trainer laat Casemiro fungeren als spelmaker, Marcelo als defensieve back of Benzema als targetman. Wie over topmiddenvelders als Kroos en Modric beschikt, zoekt met het opstellen van Casemiro simpelweg naar de balans die ervoor zorgt dat zij zich kunnen

bezighouden met het verwezenlijken van vloeiend positiespel.

Een interessante vraag die daaruit voortvloeit is dan, met name als het gaat om het opleiden van voetballers voor de toekomst: leiden we liever complete spelers op, die over een veelzijdige set aan vaardigheden beschikken? Of liever specialisten die zich in wedstrijden volledig toeleggen op hun specifieke rol? Het is slechts één weg die naar Rome leidt, maar wie Real Madrid ziet spelen, neigt naar dat tweede. Dat heeft consequenties voor de manier van spelen en trainen. Welke rol en taken krijgt elke speler binnen het team? En train je veelal collectief, of juist veel per linie, met meer ruimte voor individuele verbeterpunten?

Formatie

Real Madrid varieerde de afgelopen seizoenen tussen drie formaties: 1:4:4:2 met een vlak middenveld, 1:4:3:3 met de punt naar achteren op het middenveld en 1:4:4:2 in een ruit, zoals in de finale tegen Liverpool (afbeelding 1). In de praktijk liggen die laatste twee formaties dicht bij elkaar, want op papier staan alleen de voorste drie spelers anders gepositioneerd. Met drie spitsen speelt Real Madrid

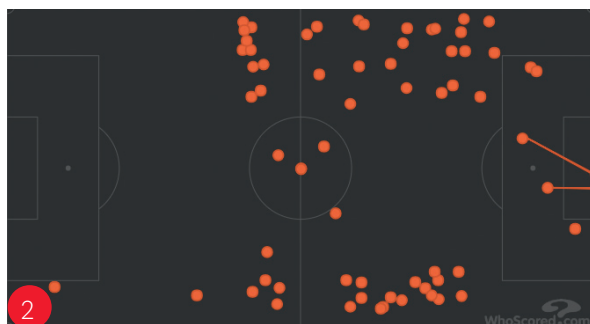
De formatie van Real Madrid tegen Liverpool: 1:4:4:2 met een ruit op het middenveld.

meestal met Ronaldo en Bale aan de zijkanalen en Benzema als centrum-spits. Speelt Isco, dan start hij vaak als aanvallende middenvelder achter Ronaldo en Benzema of Bale. In een vlakke 1:4:4:2 kan Zidane Marco Asensio en Lucas Vázquez goed kwijt als buitenste middenvelders en heeft hij meer snelheid in de counter. Het beheersen van meerdere formaties geeft Zidane de mogelijkheid om keuzes in zijn basiselftal te maken op basis van de vorm van de dag of om blessures op te vangen.

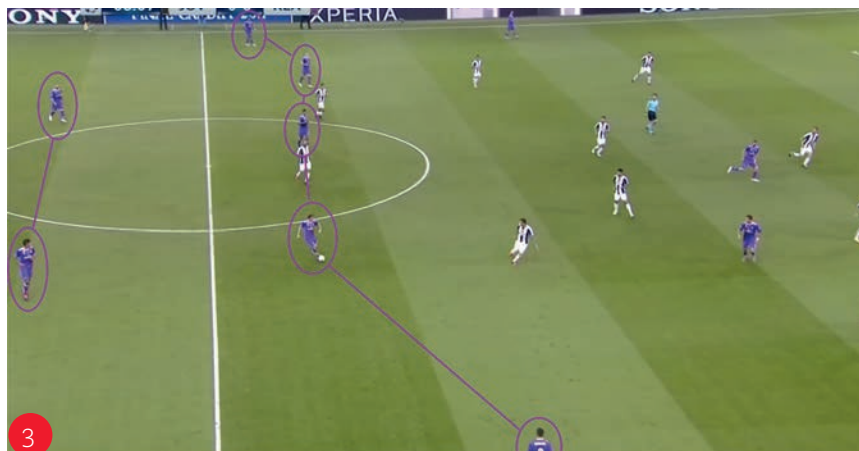
In de afgelopen twee finales van de Champions League koos Zidane voor Isco in de basis, en dus voor 1:4:4:2 met een ruit. In de praktijk vroeg Isco de bal echter bijna uitsluitend op de vleugel (afbeelding 2), door vanuit het middenveld uit te wijken richting de zijlijn. Dan is soms gewoon weer een 1:4:3:3 met de punt naar achteren zichtbaar, met Isco vanaf de vleugel. Beter gezegd: de spelers van Real Madrid, net als die van steeds meer andere teams, lopen op een dusdanige manier vrij dat van een vaste formatie nauwelijks meer sprake is. Er zijn slechts startposities en rollen, met Isco die als aanvallende middenvelder meer voetbal brengt in de eerste fase van de opbouw en Bale die als buitenspeler met zijn diepgang en scorend vermogen voor meer dreiging naar de goal zorgt. Dat liet hij dan ook zien tijdens zijn invalbeurt in de finale tegen Liverpool.

Eerste fase

Simpel gezegd bestaat het aanvalsspel van Real Madrid uit twee fases. Op eigen helft wil het controle en rust

Alle balcontacten van Isco tegen Liverpool. Hij wijkt vaak uit naar de zijkanalen om in balbezit te komen. Zo is van een echte ruit zelden sprake. (Bron: WhoScored.com)

De veldbezetting waarin Real Madrid vaak opbouwt: twee centrale verdedigers met vijf man op lijn ervoor.

Kroos komt naast Casemiro en Modric speelt wat hoger, waardoor er een vierkant op het middenveld ontstaat.

creëren met veel mensen rondom de bal, om het tempo van de wedstrijd te bepalen. Vervolgens verplaatst Real de bal naar voren, waar de afmakers in stelling worden gebracht. Om de eerste fase goed voor elkaar te krijgen, is de rol van Kroos en Modric cruciaal. Zij spelen vaak als linker en rechter centrale middenvelder, maar bemoeien zich veel meer met de eerste fase van de opbouw dan met het geven van de beslissende eindpass op de helft van de tegenstander. Modric en vooral Kroos laten zich continu vallen tot naast Casemiro om het ritme van de wedstrijd te dicteren.

Dat gebeurt op verschillende manieren. Een veldbezetting met twee centrale verdedigers en vijf man daarvoor komt het vaakst voor. Marcelo en Dani Carvajal spelen breed en hoog, Kroos en Modric laten zich vallen in de half-spaces tot naast Casemiro (afbeelding 3). Op die manier hebben Raphaël

Varane en Ramos veel afspeelmogelijkheden in de opbouw en is het lastig voor tegenstanders om ze onder druk te zetten, zeker omdat er voorin continu diepte achter de verdediging dreigt.

Tegen Liverpool koos Real er vaak voor om Kroos naast Casemiro te posteren. Modric zakte soms in, maar bleef ook regelmatig weg. Als Isco dan wat uitweek naar links, wat hij van nature graag doet, ontstond een vierkant op het middenveld, met Kroos en Casemiro als controleurs en Modric en Isco als aanvallende middenvelders (afbeelding 4), in een formatie die het best te omschrijven valt als 1:4:2:2:2.

Linkerkant

Of het een bewuste keuze is of niet: het aanvalsspel van Real Madrid verloopt voornamelijk over de linkerkant. Met de opbouwende kwaliteiten van Ramos, het strategisch inzicht van

Kroos, de creativiteit van Marcelo en de overkomende dribbelaar Isco loopt er aan die kant, onder Ronaldo, veel voetballend vermogen rond. Op rechts komen minder spelers over om Modric en Carvajal te assisteren. Kantelt de tegenstander in sterke mate richting de linkerkant van Real Madrid, dan zit er na een spelverplaatsing naar rechts vaak veel snelheid in de aanval. Modric gaat dan aan de wandel en Carvajal klappt er overheen om tot een beslissende pass of voorzet te komen. Op links speelt Real Madrid geduldiger en gaat een gemiddelde aanval over meer schijven.

Deze asymmetrie, met een voetballende linker- en een directer fungerende rechterkant, was de afgelopen twee seizoenen in nog extremere mate te zien bij Napoli, met de driehoek Faouzi Ghoulam, Marek Hamšík en Lorenzo Insigne die op links het positieospel dicteerde en de snelle rechtsvoor José Callejón die vanuit een bal naar de as de diepte zocht achter de verdediging van de tegenstander.

Opvallend is dat Real Madrid – in tegenstelling tot bijvoorbeeld de teams van Pep Guardiola – veel minder aspiraties heeft om te domineren in de as. De hotzone is vaak onderbezet en Real speelt relatief vaak rond in een U-vorm: van kant naar kant, met het centrale duo als tussenstation. Dat wordt vaak negatief uitgelegd, maar levert ook voordelen op. De tegenstander moet grote afstanden overbruggen om druk te krijgen op de bal en het is relatief gemakkelijker om zo de wedstrijd te controleren. Zo gebruikt Real deze manier van opbouwen om de tegenstander terug te dwingen en het juiste moment te kiezen om de voorwaartsen in stelling te brengen.

Backs

Een groot wapen van Real Madrid ten opzichte van veel andere teams is het voetballende vermogen van beide backs. Carvajal en in nog sterkere mate Marcelo leveren een grote aanvallende bijdrage (afbeelding 5). Dat begint al in de opbouw, bij het feit dat zij erg *press resistant* zijn: het is voor de tegenstander heel moeilijk om ze

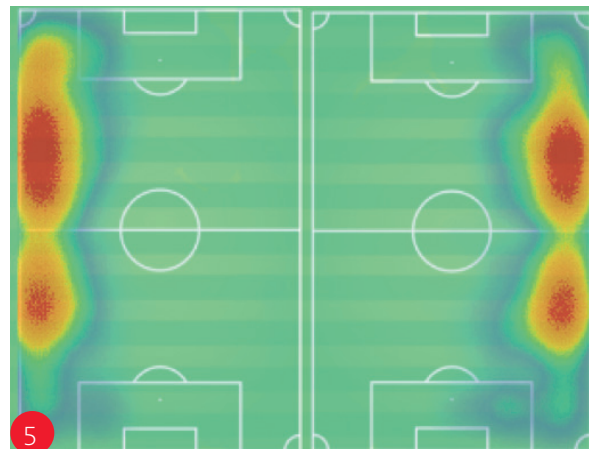
in de 1:1 onder druk te zetten. Carvajal en Marcelo zijn wendbaar, snel en technisch vaardig, wat ze de kans biedt om zich uit de drukte te kappen en draaien. Zeker Marcelo doet dit vaak. Hij doet bijvoorbeeld net of hij de bal met links langs de zijlijn speelt en kapt dan binnendoor bij zijn directe tegenstander. Waar de backs – met de zijlijn als complicerende factor – vaak de aangewezen spelers zijn om druk op uit te oefenen, zijn Marcelo en Carvajal daar niet erg gevoelig voor.

Marcelo speelt daarnaast een belangrijke rol in het spel richting de goal. Met vijf goals en tien assists was zijn aanvallende bijdrage dit seizoen ongekend hoog. Daarnaast beschikt hij over een wapen vanaf eigen helft: de krulbal achter de back van de tegenstander, op een lopende spits. Zeker Bale en Ronaldo worden hieruit regelmatig gevaarlijk. Omdat er zoveel effect aan de bal zit, stuitert die door richting de goal van de tegenstander (afbeelding 6).

Eindfase

In de eindfase is duidelijk te zien dat de aanvallers veel individuele vrijheid genieten om hun creativiteit te benutten. Marcelo geeft voorzetten met buitenkant links, Benzema en Isco kappen en draaien zich langs tegenstanders, Bale dendert op volle snelheid de diepte in en Ronaldo schiet uit alle hoeken en standen. Typerend waren dan ook de twee wereldgoals van Real Madrid uit een omhaal. Ronaldo scoorde zo tegen Juventus, Bale tegen Liverpool.

Ligt er veel ruimte, bijvoorbeeld in de counter, dan probeert Real in twee of drie snelle passes bij het vijandelijke doel te zijn. Wordt de aanval zorgvuldig opgebouwd, dan volgt er meestal een voorzet vanaf de zijkant. Dit is een direct gevolg van de veldbezetting: weinig mensen in de as en een overtal aan de zijkant, zeker als Isco daarnaartoe zwerft. Mede dankzij het surplus aan kwaliteiten zijn de voorzetten vanaf de zijkanten strak en zuiver. Met name Ronaldo is voor de goal vervolgens enorm gretig om deze ballen om te zetten in doelpunten.

De heatmap van Marcelo en Carvajal: meer activiteit over de middenlijn dan op eigen helft. (Bron: WyScout)

Een kenmerkende krulbal van Marcelo, in de rug van de back op een lopende spits.

Historisch

Het Real Madrid van Zidane zal niet de geschiedenisboeken ingaan als een tactisch meesterwerk, dat navolging krijgt over de gehele wereld. De belangrijkste les om te destilleren uit het succes van Zizou als coach is een even simpele als belangrijke: pas je speelwijze aan op de beschikbare spelers. Is Bale in vorm? Stel drie spitsen op. Kun je niet om Isco heen? Speel met een ruit. Kloppen Asensio en Vázquez nadrukkelijk op de deur? Een vlak middenveld biedt uitkomst.

Daarnaast laat Real zien dat de focus die veel teams tegenwoordig op voetballen door de as leggen niet per se dé weg naar succes is. Ook het traditionele aanvallen via de zijkanten bewijst zijn waarde, zeker door daar telkens een overtal te vormen, bijvoorbeeld met een uitwaaijende aanvallende middenvelder. Gecombineerd met uitstekende spelers en een vleugje geluk op de juiste momenten leidde dit tot een team dat voor een unicum zorgde: drie opeenvolgende Champions League-titels in het kwalitatief steeds betere moderne voetbal. ⚽

Chris de Wagt: aanvallen tegen een laag blok

‘Liefde voor uitspelen’

Chris de Wagt is dit seizoen met zijn 33 jaar de jongste trainer in de Derde Divisie zaterdag, waarin hij met ONS Sneek handhaving bewerkstelligde. Tevens is hij trainer van de beloften van SC Heerenveen. Met dat team vierde hij het kampioenschap in de Beloften Eredivisie. De Wagt bespreekt de manier waarop hij zijn teams laat aanvallen tegen een laag blok.

Hoe vaak ziet u ploegen de spreekwoordelijke bus parkeren?

Chris de Wagt: ‘In het internationale topvoetbal verdedigen steeds meer teams heel compact voor de eigen zestienmeter. En ook in de Eredivisie zie je het vaker dan voorheen. Met de beloften van sc Heerenveen komen we het overigens niet zo vaak tegen. Veel beloftenteams geven hoog druk en spelen erg aanvallend. Dat komt omdat ze in principe bezig zijn met opleiden. Met ONS Sneek krijgen we in de Derde Divisie wel regelmatig te maken met een laag blok. Zelf houd

Wat is belangrijk tegen een tegenstander die op deze manier speelt?

‘Ik kom er steeds meer achter hoe belangrijk het is om in een bepaalde zone rondom de bal meer spelers te hebben dan de tegenstander, zeker tegen een ploeg die vanuit de zone verdedigt. In welke formatie we dit doen, maakt me dan niet zoveel uit. Onze spelprincipes zijn leidend, dus in de formatie kunnen we relatief gemakkelijk aanpassingen doen. Daarbij houd ik graag rekening met de tegenstander. Dat wordt in Nederland nog weleens als negatief uitgelegd, maar

in de opbouw. Dat overtal willen we uitspelen en naar voren verplaatsen, waarbij we proberen om overal op het veld driehoeken te creëren. We zijn altijd op zoek naar situaties waarin tegenstanders keuzes moeten maken die ze niet gewend zijn of niet verwachten. Op die manier moeten ze zich altijd weer aanpassen en daar kunnen wij gebruik van maken.

Tegen een laag blok vind ik het belangrijk om niet té groot te staan. Je bent al veel met aanvallen bezig, terwijl de counter continu op de loer ligt. Dat is het grootste struikelblok in zulke situaties: het vergeten van de restorganisatie. Hoe lager een tegenstander staat, hoe meer aandacht wij daar zelf aan moeten schenken.

Tegen een laag blok leggen we nog een ander accent. De ruimtes in de as zijn dan vaak klein, dus leggen we meer nadruk op aanvallen via de zijkant, het liefst na een kantwissel. Zijn we in balbezit op rechts, dan kantelt de tegenstander vaak ver mee naar die kant. Door het spel te verplaatsen naar links ontstaan daar ruimtes om iets te creëren. Vervolgens werken we veel met vroege voorzetten. Die bal moet tussen de keeper en de centrale verdedigers worden gelegd, waardoor onze aanvallers erop kunnen inlopen. Het liefst is dat een lage bal, want daaruit is het gemakkelijker om doel-

‘Hoe lager een tegenstander staat, hoe meer aandacht wij aan de restorganisatie moeten schenken’

ik als trainer erg van hoog drukzetten, maar heb ik geleerd om ook wat vaker in te zakken, ook omdat we erg veel snelheid voorop hebben in de counter. Spelen we met ONS Sneek tegen een laag blok, dan vind ik dat vaak erg lastig. Heb je zeer veel individuele kwaliteit, dan kom je er nog wel doorheen, maar wij zijn in de meeste wedstrijden minder dan de tegenstander. Vind dan maar eens de juiste oplossingen.’

zo zie ik dat helemaal niet. Als je weet hoe de tegenstander speelt, kun je je eigen spelers zo positioneren dat je daar je voordeel mee kunt doen.

Wat ik altijd belangrijk vind, dus zowel tegen een tegenstander die laag als hoog verdedigt, is het creëren en uitspelen van 2:1-situaties. Tegen een tegenstander die in de zone speelt, doen we dat vaak door in een bepaalde zone voor een overtal te zorgen. Tegen mandekking heb je meestal +1

'Tegen 1:4:4:2 op lijn speel ik liever met een 10 dan met een 6 omdat hij in een gevaarlijker zone de vrije man kan worden'

treffend af te ronden. Is die ruimte tussen de keeper en verdedigers er niet, dan heb ik liever dat we de achterlijn halen en de bal terugtrekken. De bezetting voor de goal is dan natuurlijk cruciaal.

Overigens ligt er regelmatig wél ruimte om in de as te voetballen, ook tegen een laag blok. Wat je regelmatig ziet, is dat de tegenstander verdedigt in 1:4:4:2 met de middenvelders op lijn. Kiezen wij voor 1:4:3:3, dan speel ik in deze situatie liever met een 10 dan met een 6. Waarom? Als je met een 6 speelt, is die in beginsel vaak je vrije man (afbeelding 1a). Als je het goed uitspeelt, kun je hem wel bereiken, maar dan ben je 'nog maar' controlerend op het middenveld aan de bal. Speel je je 10 vrij (afbeelding 1b), dan heeft hij de bal in een van de meest gevaarlijke zones op het veld.'

Kunt u een voorbeeld geven van een tegenstander die jullie dit seizoen in een laag blok bespeelde? Wat was jullie antwoord daarop?

'Jong NAC Breda speelde hier in Heerenveen 1:5:2:2:1. Ik zorg altijd dat ik vooraf beelden bekijk van een tegenstander, maar Jong NAC Breda speelde voor het eerst op die manier. Ik had mijn ploeg er dus niet op voorbereid en dan zie je wel dat mijn spelers veel moeite hebben om de juiste oplossingen te vinden. In de rust bespreek je dat met ze. Wat je tegen deze formatie goed kunt doen als je zelf 1:4:3:3 speelt, is hun backs naar voren lokken en met je buitenspelers vanaf de binnenkant richting de hoeken bewegen. Maar daar moet je wel de spelers voor hebben. Nemanja Mihajlovic is een linksvoor die liever aan de zijlijn de 1:1 opzoekt. Dus hebben we in de rust het vol-

gende besproken. Mihajlovic houdt het veld breed en lukt hun rechter centrale verdediger naar zich toe als hun rechtersvleugelverdediger uitstapt (afbeelding 2a). Op dat moment komt Henk Veerman over naar balkant. Hij trekt de middelste centrale verdediger met zich mee. Er vallen op dat moment hoe dan ook gaten centraal in de verdediging. Daarvan kan Marco Rojas profiteren door op het juiste moment diep te gaan (afbeelding 2b). Dit is een manier om een laag blok te ontwrichten.'

Stel dat de eerstvolgende tegenstander heel compact 1:5:3:2 speelt in de zone, met de middenvelders op lijn en de verdedigers net voor de eigen zestienmeterlijn. Wat zet u daartegenover?

'Ik denk dat ik sowieso met twee centrumspitsen zou starten (afbeelding 4). Speel je ergens op het veld

Mihajlovic trekt de rechter centrale verdediger uit de as weg. Veerman doet hetzelfde met de middelste centrale verdediger door over te komen. Daardoor ontstaan er gaten, waarvan Rojas profiteert met dieptelooppacties.

Geduldig blijven

'Veel spelers zijn erg ongeduldig in het vrijlopen. Gaat de bal naar links, dan sprinten ze direct naar die kant om daar aanspeelbaar te worden. Maar soms moet je juist even rustig wachten op het moment om aanspeelbaar te worden. Een voorbeeld: onze aanvallende middenvelder wijkt iets uit naar rechts om aan de bal te komen (afbeelding 3a). Hij kan niet worden bereikt en de bal gaat naar links. Hij ziet al dat het daar ook erg druk is en verwacht al dat de bal weer naar rechts zal worden gespeeld. De tegenstander kantelt mee, maar onze aanvallende middenvelder wacht geduldig aan de rechterkant tot de bal daar weer naartoe gaat (afbeelding 3b). Gebeurt dat ook, dan staat hij al vrij en kan hij de bal in de voeten krijgen. Pelle van Amersfoort is hier bijvoorbeeld erg goed in.'

'Speelt een tegenstander 1:5:3:2 in de zone, vlak voor de eigen zestienmeter, dan zou ik er waarschijnlijk deze formatie tegenover zetten'

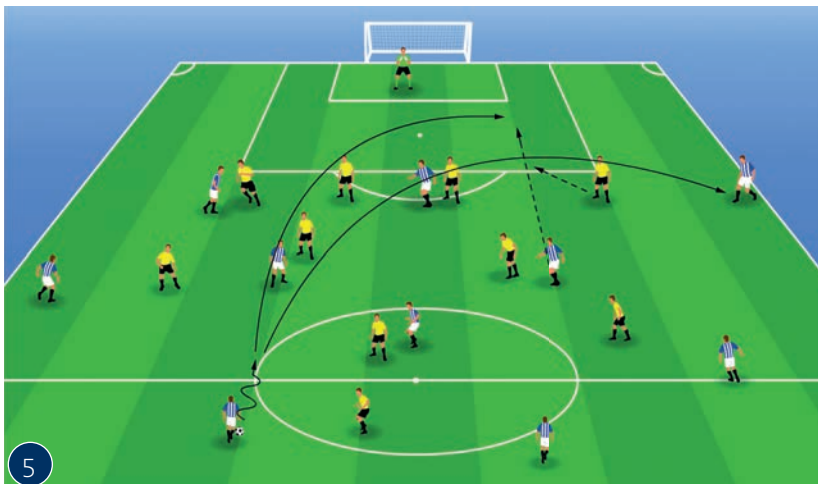
je overtal uit en moet er iemand van de tegenstander doorstappen, dan staan zij, als je met één centrumspits speelt, nog steeds geen 1:1 achterin. Met twee spitsen is dat wel het geval. Ik zou waarschijnlijk ook drie centrale middenvelden opstellen. Die zijn nuttig in het positiespel, maar ook voor de restverdediging en om tweede ballen op te vangen. Met drie centrumverdedigers tegen twee spitsen hebben we in de opbouw een overtal. En twee spelers bestrijken de gehele zijkanalen. Met een buitenste centrumverdediger of een middenvelder kun je zo een 2:1 aan de zijkant creëren en tot vroege voorzetten komen. Je hebt dan twee spitsen in de zestien en drie centrale middenvelden voor de tweede bal. Werkt de tegenstander de bal weg, dan kun je hem weer opvangen en het opnieuw proberen.'

Stel dat een tegenstander ver op eigen helft inzakt, maar dat doet vanuit mandekking en niet vanuit de zone. Wat is dan jullie aanvalsplan?

'Uitspelen. Continu 2:1- en 3:2-situaties creëren en uitspelen. Telkens het overtal van achteren naar voren verplaatsen.'

Datzelfde beschreef Sandor van der Heide in De Voetbaltrainer 228. Hij heeft net als u een verleden bij ONS Sneek en SC Cambuur. Heeft hij u als trainer sterk beïnvloed?

'Ik denk dat de gemene deler voor een groot gedeelte te herleiden is naar onze gezamenlijke tijd onder Stanley Menzo bij SC Cambuur. Die was tactisch erg sterk en had het hier vaak over. Daar is bij Sandor en bij mij de 'liefde' voor uitspelen ontstaan, denk ik. De tegenstander houdt bijna altijd +1 achterin, wat je een overtal geeft in de opbouw. Door continu overtal-situaties te creëren en uit te spelen kom je steeds hoger op het veld aan de bal. Zelf vond ik dat als speler (centrale verdediger, red.) ook al erg leuk om te doen. Uitspelen wordt overigens wel lastiger als de tegenstander ver inzakt, simpelweg omdat de ruimtes dan kleiner worden. Maar het principe is hetzelfde. Dat is heel anders tegen een zoneverdediging. Dan wil je een overtal creëren in een bepaalde ruimte. Tegen mandekking wil je juist het liefst zo groot mogelijk-

De rechter aanvallende middenvelder sprint diep. De back van de tegenstander moet kiezen. Zo is de dieptepass op de middenvelder of de crosspass op de buitenspeler een goede optie.

ke afstanden. Het uitspelen van 2:1 of 3:2 is veel makkelijker als de ruimtes groter zijn.

Wat cruciaal is, zeker tegen een laag blok vanuit mandekking, is diepte. Je wilt heel veel dieptelooppacties zien omdat je daarmee ruimtes creëert. Daardoor ontstaat er altijd iets. Tegen een team dat mandekking speelt,

stel ik het liefst twee aanvallende middenvelders en een 6 op. Zo kun je met twee spelers diepgaan en tegenstanders uit positie trekken. Dat blijft altijd lastig te verdedigen. De back knijpt vaak naar binnen omdat hij de snelste weg naar de goal wil afsluiten, waardoor er een buitenspeler vrijkomt. Knijpt de back niet, dan kan je alleen voor de keeper komen met

Overkill

‘Eigenlijk komt het erop neer dat onze spelprincipes leidend zijn gedurende het seizoen, en dat we daar in aanloop naar een specifieke wedstrijd één of twee accenten aan toevoegen, bijvoorbeeld als we tegen een laag blok spelen. Bij ONS Sneek zijn dat sowieso nooit meer dan twee accenten, omdat je toch te maken hebt met amateurvoetballers. Je moet een overkill aan informatie altijd voorkomen. Zo heb ik een jongen in mijn selectie die heel voetbalslim is en bijna altijd een doordacht antwoord geeft op tactische vragen. Maar hij zegt ook eerlijk dat hij in het veld niet de tijd heeft om andere spelers hierin te coachen, omdat hij zijn handen vol heeft aan zijn eigen spel. Dat wijst natuurlijk op een heel reëel zelfbeeld. Dit geldt overigens voor veel spelers: het niveau in de Derde Divisie is dusdanig hoog dat ik niet te veel scenario's met ze doorneem. Ze hebben hun handen al vol aan de persoonlijke duels die ze uitvechten en de handelingssnelheid die wordt gevraagd. Bij de beloften van SC Heerenveen kan ik daarin soms iets meer met spelers bespreken. Er is meer tijd rondom trainingen en wedstrijden én we zijn vaker dan bij ONS Sneek beter dan de tegenstander.’

een lopende middenvelder. In alle situaties creëer je verwarring (afbeelding 5).’

Trainingsvorm 1

Doel

- verbeteren van het verplaatsen van het spel van kant naar kant

Organisatie

- een veld van ongeveer 20 meter breed en 30 meter lang
- 10 veldspelers en een keeper op een groot doel
- voldoende hesjes, ballen en pylonen

Inhoud

- het zestel begint met de bal en speelt richting het grote doel
- het gele viertal verdedigt compact in de zone in een vierkant
- als zij de bal veroveren, kunnen ze scoren door middel van lijndribbel

Methodiek

- een speler weghalen bij het zestel dat aanvalt
- een groot doel zonder keeper op de achterlijn zetten waarop geel mag scoren
- geel scoort na balverovering via een pass op een speler/trainer

Coaching

- ‘Creëer 2:1-situaties door het spel van kant naar kant te verplaatsen.’
- ‘Trek het blok van de tegenstander uit elkaar door middel van spelverplaatsing.’
- ‘Ligt er ruimte in het blok, speel er dan tussendoor in de as.’

6

Veel variatie en plezier in positiespelen en rondo's Villarreal

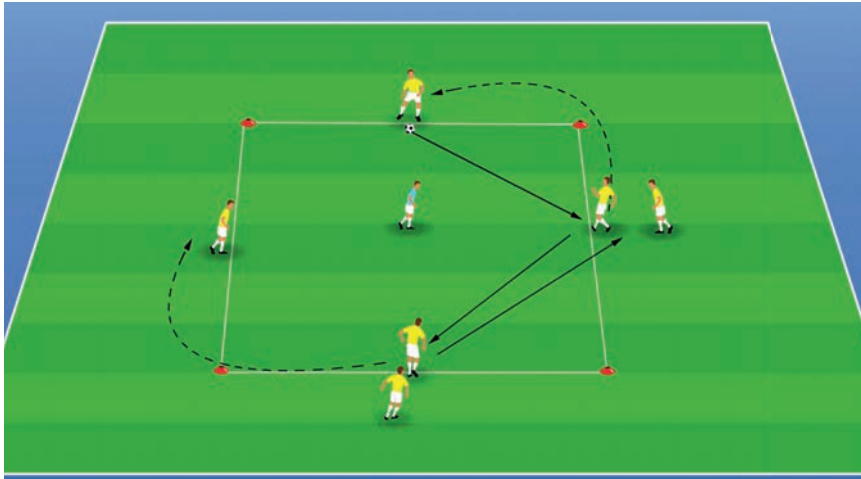
Creatieve positiespelen

Via sociale media plaatst Villarreal regelmatig video's van positiespelen met allerlei verschillende regels, aantallen en velden. Daarbij wordt gebruikgemaakt van heel veel verschillende materialen, zoals halve skippyballen, elastieken, poortjes en verplaatsbare witte lijnen. De Voetbaltrainer vat enkele basisvormen samen.

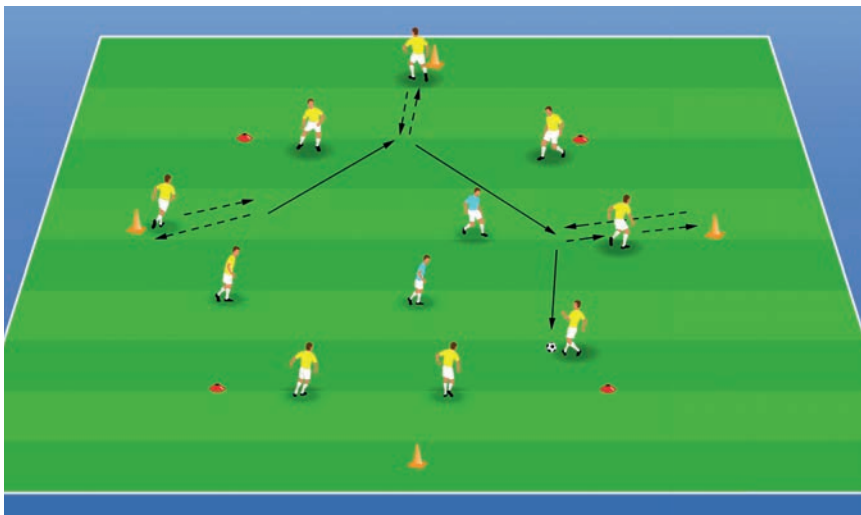
Foto: Pro Shots

1. Rondo's met extra regels

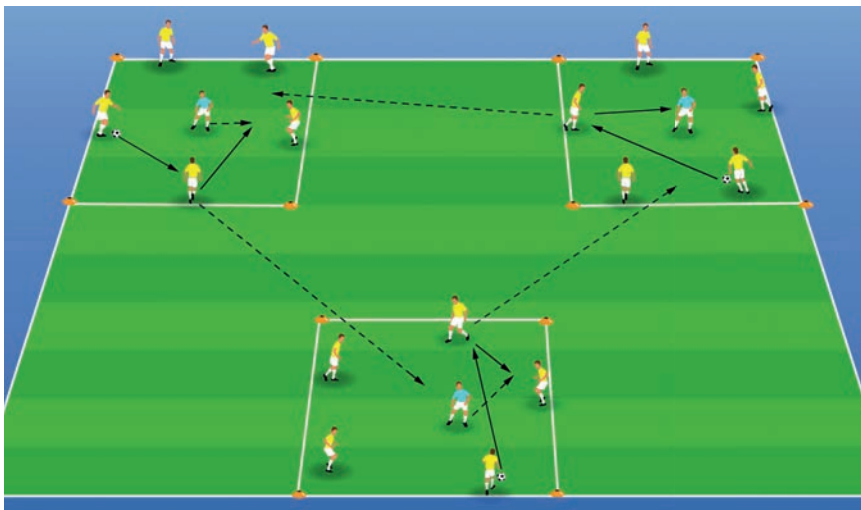
Het is in principe een rondo 4:1 waaraan zes aanvallers deelnemen (maar altijd slechts vier tegelijk). De twee aanvallers die 'over' zijn, stellen zich op achter een teamgenoot. Wie een pass geeft zonder een medespeler achter zich, blijft staan. Wie een pass geeft met een medespeler achter zich, beweegt door naar een lijn waar één aanvaller staat (en komt achter hem te staan). Zo moeten spelers continu nadenken en bewegen terwijl zij ook de bal in de ploeg proberen te houden. Wie een fout maakt, wordt verdediger.

<https://tinyurl.com/yaq4gosb>

Om het veld liggen vier halve skippyballen. Het is een rondo met voldoende aanvallers, bijvoorbeeld 9:2. Als een speler een pass geeft, is hij verplicht om daarna met beide voeten een halve skippybal aan te tikken. Dit kan uiteraard ook een pylon zijn (aantikken met de hand). Hierdoor wordt ook het kijkgedrag verbeterd: er zijn telkens spelers uit het vierkant omdat ze onderweg zijn naar een halve skippybal, dus zij kunnen niet worden aangespeeld.

<https://tinyurl.com/yaunnzzt>

Tegelijkertijd starten drie rondo's 5:1 (4:1 of 6:1 kan eventueel ook). Als de blauwe speler de bal verovert, wordt hij geel in datzelfde vak. De gele speler die de bal verspeelt, sprint naar het volgende vak en wordt daar verdediger (blauw). Het is lastig om in deze chaos steeds van hesje te wisselen, dus zonder hesjes spelen is het handigst. Soms wordt het dus even 5:0 (bal rondspelen en wachten tot de verdediger uit het andere vak eraan komt) of 5:2 (de bal is nog in het spel en er komt uit het andere vak een tweede verdediger bij).

<https://tinyurl.com/y78jaydt>

2. Positiespelen in meerdere vakken

In totaal doen er twaalf spelers mee aan dit positiespel: negen proberen balbezit te houden, drie proberen de bal te veroveren. Vier van de negen spelers blijven in het ene vak, vier in het andere en één middenman doet in beide vakken mee. Twee van de drie verdedigers mogen in het vak komen waar de bal is. Daar is het dus 5:2, terwijl vier aanvallers en één verdediger in het andere vak achterblijven. Deze vorm is in allerlei verschillende aantallen te spelen. Punten worden verdiend door de bal een bepaald aantal keer rond te spelen of van vak te wisselen.

<https://tinyurl.com/y7887w4l>

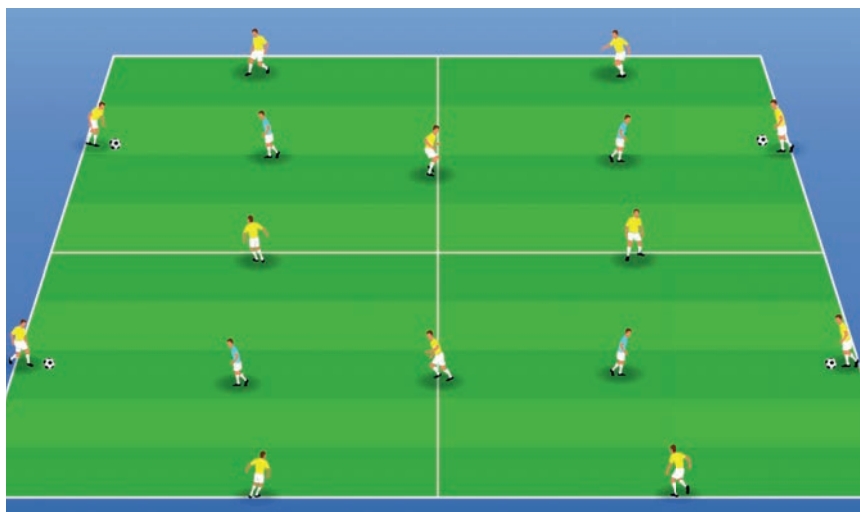
Een variant die Villarreal hierbij regelmatig gebruikt, is het toevoegen van een smal tussenvak waarin in elk geval een verdediger staat en soms ook een aanvaller. In dit geval wordt er 6:2 gespeeld in het ene vak, blijft er één aanvaller achter in het andere vak en staat er één verdediger in het smalle middenvak (tien spelers in totaal). De blauwe verdediger in het tussenvak is bezig met het dichtlopen van passlijnen. Een methodische stap kan zijn dat de bal alleen over de grond naar het andere vak mag. Deze vorm kan in pincipe in alle aantallen vanaf zes spelers worden gespeeld.

<https://tinyurl.com/y7kpcqvq>

Om dit nog verder uit te bouwen is een rondo in vier vakken met vier ballen een mooie vorm. In dit geval proberen twaalf gele aanvallers balbezit te houden en vier blauwe verdedigers dit te voorkomen. De vier gele spelers in het midden mogen aan beide kanten meedoen. Zij moeten dus continu om zich heen kijken waar ze het meest nodig zijn. Ook de overige gele spelers in een vak moeten goed kijken of de derde en vierde speler in hun vak wel of niet aanspeelbaar zijn en hun kant op kijken. Deze vorm kan ook met twee ballen worden gespeeld. Onderscheid in dat geval een onderste en bovenste helft. Op elke helft is het 5:2 tot 7:2, afhankelijk van de kant die de twee middelste gele spelers op kijken.

<https://tinyurl.com/y8n49nf5>

TrainingsPlanner

Je vindt deze vormen in onze TrainingsPlanner, met video, afbeelding en beschrijving, uitgewerkt in doel, organisatie, inhoud, methode en coaching. De beste trainingsvormen van Villarreal zijn ook opgenomen in de verschillende leerlijnen binnen de TrainingsPlanner. Via het Twitteraccount @joseromeroopf vind je meer video's van trainingsvormen van Villarreal.

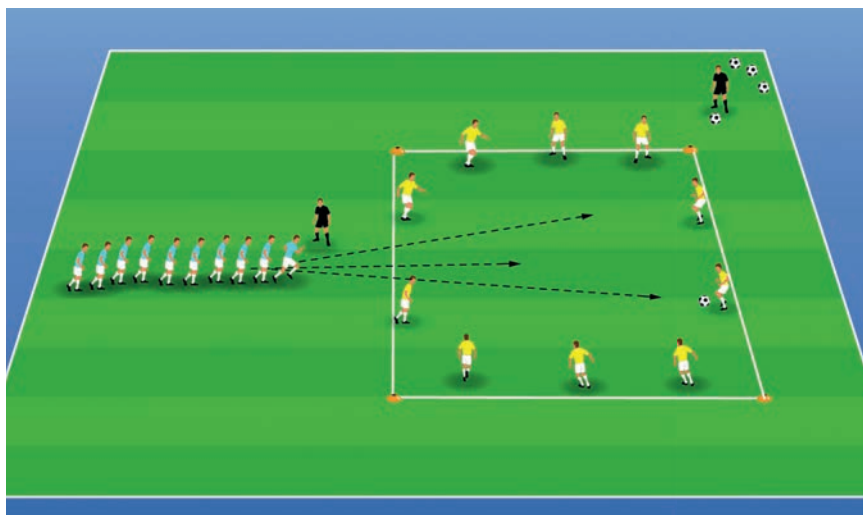

3. Positiespelen in teams met tijdsdruk

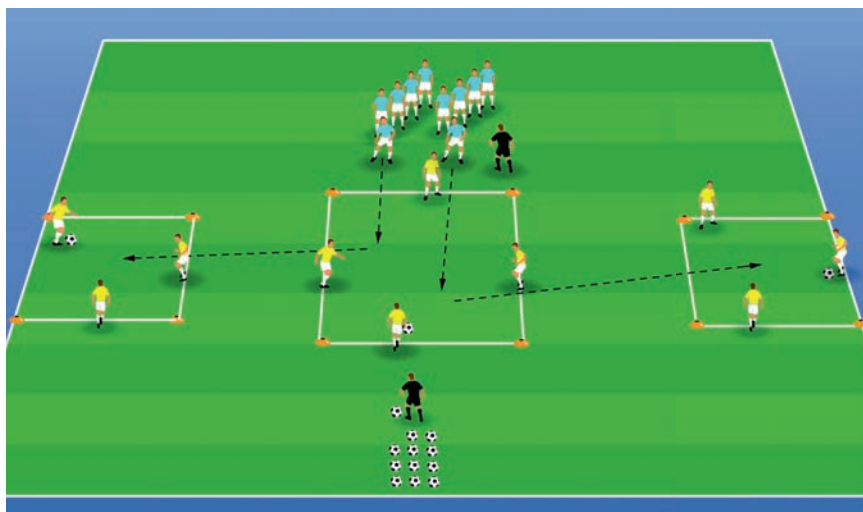
Het gele team speelt eerst op balbezit, het blauwe team zet druk. De trainer geeft een teken dat de eerste vier blauwe verdedigers mogen starten. Tegelijkertijd drukt hij de stopwatch in. Als de bal uit het vierkant gaat (door toedoen van blauw of door slordigheden van geel), loopt het blauwe viertal het vak uit en komen er vier nieuwe verdedigers in. Ondertussen speelt een trainer het gele team een nieuwe bal in. De tijd stopt als de bal vijfmaal uit het vierkant is gegaan (elke speler heeft tweemaal verdedigd). Daarna is het aan blauw om balbezit te houden en geel om de bal uit het vierkant te krijgen. Het verdedigende team dat de snelste tijd neerzet, wint. Pas de aantallen op een logische manier aan de vorm aan. Bij achttien spelers kan bijvoorbeeld 9:3 worden gespeeld.

<https://tinyurl.com/y7246p47>

Als de trainer een teken geeft, mag de eerste blauwe speler proberen de bal te veroveren. Op dat moment drukt de trainer de stopwatch in. Na elke zes seconden stroomt er op het teken van de trainer een extra verdediger in. Als de bal uit het vierkant is (door verdedigend werk van de blauwe spelers of door slordigheden van de gele spelers), krijgt geel een volgende bal ingespeeld van de andere trainer. De blauwe verdedigers lopen uit het vak en sluiten achteraan in de rij. De eerste nieuwe blauwe verdediger zet druk. Als er vijf series zijn gespeeld (de bal is dus vijf keer uit het vierkant gegaan) stopt de tijd. Daarna is het de beurt aan blauw om balbezit te houden en aan geel om de bal uit het vierkant te krijgen. Het team dat de beste tijd neerzet, wint.

<https://tinyurl.com/ya6jymm7>

Als de trainer fluit, sprinten twee blauwe verdedigers naar het middelste vak. Als de bal uit het vierkant is, sprinten zij beiden een andere kant op richting een ander vak. Zij proberen ervoor te zorgen dat de bal uit het vierkant gaat. Lukt dit in beide kleine vierkanten (in totaal dus in drie vierkanten), dan starten twee nieuwe verdedigers. Ondertussen hebben de spelers in het middenvak alweer een nieuwe bal ingespeeld gekregen van de andere trainer. Na een hele ronde stopt de tijd. De bal is in deze situatie (met tien spelers per team en één ronde) dus in totaal vijftien keer uit een vak gegaan (vijf rondes met drie ballen). Het team dat de beste tijd neerzet, wint.

<https://tinyurl.com/y8dx2xlb>

De Verlenging

Elk jaar tijdens het Trainerscongres is het een vast onderdeel, en inmiddels – met veel respect voor de hoofdpersoon uiteraard – zo voorspelbaar dat het bij menigeen wat op de lachspieren begint te werken. Het filmpje met Rinus Michels ter introductie van de Awards die zijn naam dragen, met daarin telkens dezelfde in typisch Michels-staccato uitgesproken zinnen die de regelmatige bezoeker van het congres onderhand wel kan dromen. Een ervan is anno 2018 echter uiterst actueel: 'Futuristic football is on the menu.' De toekomst van het spel is aan de orde. Zeker met het komende WK in aantocht, het eerste WK waarop de Video Assistant Referee gebruikt zal worden.

In Nederland leidde de VAR recentelijk vooral tot veel vertraging en ophef. Er viel Sparta gedurende het voorbije seizoen voldoende te verwijten, maar je zult tijdens de play offs tegen Emmen maar tweemaal een overduidelijke strafschop niet toegewezen krijgen. Zelfs nadat de scheidsrechter minutenlang de tijd heeft genomen om de beelden te beoordelen. Je zult maar trainer zijn, hemel en aarde hebben bewogen om je team optimaal voor te bereiden, en dan ga je op deze manier onderuit. Of erger nog, je zult maar voor een modaal salaris je werk op kantoor doen bij een dergelijke club en nu je baan verliezen, omdat met een Jupiler League-begroting jouw vergoeding niet langer opgehoest kan worden. Dan ben je niet blij.

Is die VAR nu werkelijk dé oplossing? Misschien wel, wanneer we het gebruik ervan beperken tot de feitelijke oordelen. Bal wel of niet over de doellijn (en dus wel of geen goal)? Wel of geen buitenspel? Was de overtreding binnen of buiten het strafschopgebied? Dat soort zaken, waarover in feite geen discussie kan bestaan. Het is zo of het is niet zo, je hoeft er niet nog eens een uitleg aan te geven. Ongetwijfeld niet, indien we het systeem ook inzetten bij de subjectieve beslissingen, zoals het beoordelen van overtredingen. Ieder beslissing die de scheidsrechter neemt, houdt automatisch een oordeel voor het ene team en tegen het andere in; en dus tevredenheid of juist onvrede, met discussie als gevolg.

Wat ook zou kunnen helpen, is het objectiveren van bepaalde spelregels. Neem nu hands. Aangeschoten of niet? Bal naar de hand of hand naar de bal? Haalt 'ie er voordeel uit of niet? Is het voorwaardelijke opzet of niet? De scheidsrechter mag het allemaal, liefst binnen één seconde, even beslissen. Het zou een verbetering kunnen zijn, indien we zeggen: bal tegen de hand of arm betekent overtreding. Dan hoeft de scheidsrechter het alleen nog maar te constateren, en er niet meer een uitleg aan te geven die alleen maar debat oplevert. En dan kan de VAR, mocht dat dan nog nodig zijn, objectief een bijdrage leveren.

De arbitrale beslissingen, mét of zónder VAR, ook op dit WK zullen ze weer regelmatig onderwerp van discussie zijn. De VAR zou het gemakkelijker moeten maken, maar zoals Michels in het eerder aangehaalde filmpje ook aangeeft: 'It looks easy. But everything that looks easy in football, is very difficult to achieve.'

Colofon

Uitgave:
Eisma Businessmedia bv
Celsiusweg 41
8912 AM Leeuwarden
Telefoon: 088-2944800 | Fax: 088-2944810
E-mail: businessmedia@eisma.nl

Directie:
Egbert van Hes, algemeen directeur

Uitgever:
Peter Feenstra

Hoofredactie:
Paul Geerars (hoofredacteur)
Telefoon: 06-51904854
E-mail: p.geerars@eisma.nl

Tjeu Seeverens (adjunct-hoofredacteur)
Telefoon: 06-23941973
E-mail: tjeu.seeverens@ziggo.nl

Eindredacteur:
Ruud Doevendans
Telefoon: 06-29054444
E-mail: info@ruuddoevendans.nl

Adviseur:
Henny Kormelink
Telefoon: 06-50686964 | E-mail: devoetbaltrainer@wxs.nl

Redacteuren die aan deze editie meewerkten:
Marco van der Heide, Patrick Posthuma, Gerjos Weelink

Aan dit nummer werkten verder mee:
Tim Cornelisse, Carlo Dengerink, Peter Hyballa, Teun Jacobs, Theo Janssen, Aalt Klaassen, Art Langelier, Niek Loohuis, Kevin Moeliker, Benno Nihom, Ron Olyslager, Robin Pronk, Adil Ramzi, Goossen van der Sluis, Jan Verbeek, Chris de Wagt

Foto's:
Wim Balke, Aalt Klaassen, KNVB Media, Louise Kohlhoff, Pro Shots

Redactie-adres:
De Voetbaltrainer, Celsiusweg 41, 8912 AM Leeuwarden

Lay-out en productiebegeleiding:
ZeeDesign, Postbus 13 - 8748 ZL Witmarsum
Telefoon: 0517-531672 | E-mail: info@zeedesign.nl

Druk:
Veldhuis Media, Raalte

Boekbestellingen:
Jolanda Bloem
Telefoon: 088-2944865 | E-mail: j.bloem@eisma.nl

Abonnementen voor Nederland en België:
Nieuwe opgaven, adreswijzigingen en correspondentie over abonnementen:
Abonneservice Eisma Businessmedia
Daalakkers 2-72, 5641 JA Eindhoven
Telefoon: +31 088-2266648 | E-mail: abonnement@eisma.nl

Abonnementsprijs:
De Voetbaltrainer verschijnt 8 keer per jaar. De abonnementsprijs voor De VoetbalTrainer per 1 juli 2017 is vastgesteld op € 115,- incl. 6% btw en is bij vooruitbetaling verschuldigd. Een abonnement in combinatie met de mediatheek kost € 152,50. Een los abonnement op de mediatheek kost € 57,50. Een abonnement op het vakblad in combinatie met de TrainingsPlanner kost € 165,-. Een los abonnement op de TrainingsPlanner kost € 75,-. Andere landen op aanvraag. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan. Opzegging dient schriftelijk en minimaal een maand voor het einde van de abonnementsperiode te geschieden.

Marketing:
Heleen Rodenhuis
Telefoon: 088-2944863 | E-mail: h.rodenhuis@eisma.nl

Advertentieverkoop:
Michel Lases, Accountmanager
06-82813717, 088-2944876
m.lases@eisma.nl

Traffic, ZeeDesign
Telefoon: 0517-531672 | Fax: 0517-531810
E-mail: voetbaltrainer@zeedesign.nl

Bankrelatie:
Rabobank Leeuwarden-Noordwest Friesland
IBAN: NL64RABO0335434991
BIC: RABONL2U
ISSN 1382-7065

© 2018 Eisma Businessmedia bv, Leeuwarden

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of overgenomen in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Uitgever en auteurs verklaren dat dit blad op zorgvuldige wijze en naar beste weten is samengesteld, evenwel kunnen uitgever en auteurs op geen enkele wijze instaan voor de juistheid en/of volledigheid van de informatie. Uitgever en auteurs aanvaarden dan ook geen enkele aansprakelijkheid voor schade van welke aard ook, die het gevolg is van handelingen en/of beslissingen die gebaseerd zijn op bedoelde informatie. Gebruikers van dit blad wordt met nadruk aangeraden deze informatie niet geïsoleerd te gebruiken, maar af te gaan op hun professionele kennis en ervaring en de te gebruiken informatie te controleren. Leveringsvoorwaarden: zie www.eismamediagroep.nl

**CoachVak, hét kennisplatform voor voetbaltrainers.
Gratis toegang voor jou als abonnee van De VoetbalTrainer.**

Nieuw van De VoetbalTrainer: alle informatie over training, coaching en andere relevante thema's nu op je mobiel, iPad of desktop.
Gratis voor abonnees van het blad De VoetbalTrainer of voor € 4 per maand.
Coachvak voor de Pupillentrainer voor € 2 per maand.

TEAMSPORTBEDARF.NL

Trainingsmateriaal - Trainermaterialen - Verenigingsmaterialen - Veldmaterialen

Alles voor de Trainer!

T-PRO tactiekveld - voetbal

T-PRO tactiekveld - voetbal, Zelfklevend (elektrostatisch), Hechten perfect op de muur en aan de deur, Rol van 20 velden (eenvoudig af te scheuren), Afmetingen: 550 x 830 mm, Boardmarker: uitwisbaar, Permanent marker: niet uitwisbaar Professionele producten

Item No.: 2069 € 17.90

T-PRO trainerset 1 - voetbal

Omvang van de set: T-PRO klemmap DIN A4, Voetbal DIN A4 notitieblok (50 pagina's), T-PRO tactiekmap (leder), T-PRO coach book DIN A5, T-PRO notitieblok DIN A5 (25 pagina's), T-PRO mousepad, 2 hoogkwalitatieve metalen balpenen (druk)

Item No.: 2190 € 24.90

T-PRO trainerset 2 - voetbal

Omvang van de set: T-PRO klemmap DIN A4, voetbal DIN A4 notitieblok (50 pagina's), T-PRO tactiekmap (leder), T-PRO coach book DIN A5, T-PRO tactiekfolie 550 x 830 mm (zelfklevend rol van 20), T-PRO stopwatch (10 tussentijden), T-PRO notitieblok DIN A5 (25 pagina's), T-PRO mousepad, 2 hoogkwalitatieve metalen balpenen (druk)

Item No.: 2191 € 59.90

T-PRO CoachBook - voetbal

100 pagina's, formaat: A5, formaat pagina's: A5 kleur: zwart / wit, links: 1 voetbal-speelveld met 24 tactiekzones (A-X), rechts: notities, incl. hoogkwalitatieve metalen balpen, professioneel materiaal

Item No.: 2156 vanaf € 2.50

T-PRO klemmap DIN A4

Hoogkwalitatieve afwerking, ideaal voor speelkaarten, notitieblokken, trainingsoverzichten enz., Kleur: zwart, afmetingen: 34 x 23,5 cm, materiaal: kunststof, stevig en afwasbaar, professioneel materiaal

Item No.: 2153 € 3.90

T-PRO tactiekmap (leer) - voetbal

24 tactiekzones (A-X), 3 speelvelden, Afmetingen: 32 x 24 cm, 3 magnetische velden • Incl. 90 vlakke magneten Ø 9 x 12 mm (geel, rood, zwart), Incl. 2 boardmarkers (zwart en rood), Duurzaam en wasbaar, Professionele producten

Item No.: 2055 € 19.90

Tactiekmap (leer) - voetbal

Hoogwaardig gefabriceerd, Afmetingen: 32 x 24 cm, Magnetisch veld, Incl. 44 magneten (geel, rood, zwart), Incl. boardmarker en pen, Incl. 50 voetbal wedstrijdbladen, Robuust en uitwisbaar

Item No.: 1179 € 16.90

Coachmap (leer) - voetbal

Hoogwaardig gefabriceerd, Met ritsluiting voor het sluiten, Afmetingen: 36 x 27 cm, Magnetisch veld, Incl. 44 magneten (geel, rood, zwart), Incl. boardmarker en pen, Incl. 50 voetbal wedstrijdbladen, Robuust en afwasbaar

Item No.: 1180 € 34.90

Techniekbalk grootte 1

Incl. lijn (100 cm), Grootte: 1, Diameter: 16 cm, 160 g, Glanzend PU-materiaal (glossy), Geel-zwart, Geweldige look, Waterafstotend, Hoogwaardige kwaliteit TPU binnenbal, Voor training van techniek en balgevoel, Professionele producten

Enkel stuk Item No.: 1971 € 8.90
Set van 10 Item No.: 1972 € 79.90

Techniekbalk XL - maat: 4

Incl. lijn (100 cm), maat: 4 (lichte bal), Diameter: 20,5 cm, 290-330g, Glanzend PU-materiaal (glossy), Geel-zwart, Geweldige look, Waterafstotend, Hoogwaardige kwaliteit TPU binnenbal, Voor training van techniek en balgevoel, Professionele producten

Enkel stuk Item No.: 2200 € 11.90
Set van 10 Item No.: 2201 € 99.90

T-PRO Bidon 3.0-750 ml

Hoogwaardige kwaliteit, 8 kleuren, Ideaal voor sport en outdoor-activiteiten, Rubberen afsluitdoop waarmee de fles geopend wordt, Het water direct in de mond, gemakkelijk in te drukken, Neutraal kunststof, Stabiel en duurzaam, Gemakkelijk schoon te maken, Sluit volledig af

Item No.: 2110 € 1.95

T-PRO Dribbelbril - kijkt op

Voorkomen dat je naar beneden kijkt, verbetert de reactietijd tegen verdedigers, vergroot het zelfvertrouwen op het speelveld, Materiaal: kunststof, verstelbare, elastische bandjes zacht, flexibel kunststof frame, comfortabel, hoge waarde, Professioneel product

Item No.: 2203 € 3.90

T-PRO Trainermap (leer) - voetbal

Met 24 tactische zones (A-X), 1 groot magnetisch voetbalveld, Afmetingen: 32 x 24 cm, Materiaal: Leer, incl. 44 platte magneten (geel, rood, zwart), wasbare boardmarker, metalen balpen, T-PRO Kladblok, robuust en wasbaar Professioneel product

Item No.: 2322 € 39.90

T-PRO Aluminium Verzorger-Koffer

ca. 70 x 25 x 30 cm, Capaciteit: ca. 53 liter, Interieur bekleed, 5 scheidingswanden (van die 3x gedempt), 1 opvouwbare hoek met geïntegreerde riemen, 1 zak en 9 beugels in de hoek, zijdelingse, verwijderbare beugels voor 6 drinkflessen, Solide metalen sloten, Versterkte hoeken, Zeer stevig professioneel product (zonder inhoud en drinkflessen)

Item No.: 2186 € 119.90

Hurdle ladder (opvouwbaar) - 6 en 10 sporten

Hindernissen met hoge kwaliteit, 6 of 10 vouwsporten, Afmetingen coördinatie ladder: ca. 221 (0: 368) x 66 x 1 cm / hindernissen: ca. 221 (0: 368) x 50 x 10 cm, snel opvouwbaar, snelle montage en demontage, zeer flexibel en stabiel, bijna onbreekbaar, incl. draagtas, geschikt voor harde ondergrond, gazon of hal, Professionele kwaliteit

6 sporten Item No.: 2273 € 19.90
10 sporten Item No.: 2361 € 24.90

Mobiel keepers zichtscherm

Incl. 2 slalompalen 170 cm (Ø 32 mm), 1 schermdoek (300 x 60 cm, 2 beugels voor het spannen van de koorden, 2 spankoorden, 4 U-haakjes (metaal), Afmetingen zonder de spalkoorden: ca. 300 x 170 cm, Gemakkelijke en snelle montage, Blijft stabiel, zelfs in windige omstandigheden, Bruikbaar als voetbalennistafel, Professioneel product, beschikbaar met 1 of 2 zichtschermen

Item No.: 2008 vanaf € 49.90

Trainingsmateriaal - Trainermaterialen - Verenigingsmaterialen - Veldmaterialen ... en nog veel meer!

**De online shop
voor de moderne trainer**

Snelle levering binnen 2-4 dagen.
Alle prijzen incl. BTW en excl. verzendkosten.

Fax: +49 39208 / 4951-13

TEAMSPORTBEDARF.NL

info@teamsportbedarf.nl

Trainingsunterlagen24 GmbH
Ramstedter Straße 24, D-39326 Zieritz
www.teamsportbedarf.nl